

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.
SZERKESZTI BOROS GYÖRGY.

Az Unitárius Közlöny előfizetési ára 2 korona 40 fillér (1 frt 20 kr.) Egyes szám ára: 24 fillér (12 kr.) A Dávid Ferencz Egylet rendes tagjai, 5 évi kötelezettséggel, egy évre csak 2 koronát fizetnek. Minden pénz Gálfi Lőrincz egyll. pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra.

Tizenkét czikk az unitarismusról.

Ezalatt a cím alatt az Unitárius Közlöny jelen évi számában tizenkét cikket közöltünk. Kilencz író jött a szerkesztő segítségére nagybecsű dolgozatával. A legszivesebb köszönetet mondunk az íróknak. A cikkek és írók:

- I., Az Unitárius vallás törvényesítése Ferencz Józseftől.*
- II., Az Isten eszméje unitárius fölfogás szerint. Boros Györgytől.*
- III., A mi Jézusunk. Boros Györgytől.*
- IV., Jézus evangéliuma. Csegezi Lászlótól.*
- V., Egyházunk mozgató erői. Kelemen Alberttől.*
- VI., Az unitárius' egyház viszonya a többi protestáns felekezetekhez. Kanyaró Ferencztől.*
- VII., Az unitarismus theologiai irányzata. Boros Györgytől.*
- VIII., Az unitárius vallás tanításának hatása a jellemre. Dr. Bedő Alberttől.*
- IX., Az unitarismus a nevelés és közoktatás szolgálatában. Kövály Lászlótól.*
- X., Az unitarismus hatása Magyarországon. Ürmösi Kálmántól.*
- XI., Az unitarismus hazánkban és a külföldön Gálffi Lőrincztől.*
- XII., Eszményünk. Simó Jánostól.*

Eszményünk.

Lapunk tisztelt szerkesztőségének nagyrabecsült felhívására megpróbálom néhány töredékes gondolatot, a számomra megjelölt fennebbi cím alatt, elmondani. Nem tartozik e cikk keretébe, hogy az „eszmény“ szónak bővebb, fogalmi, magyarázatával és meghatározásával foglalkozzunk s így elégnék tartom megemlíteni röviden annyit, hogy egyik előkelő magyar író (Alexander Bernát) szerint az „eszmény, eszménykép (ideál) olyan eszme, melyet tevékenységünk valamely terén ama tökéletes minta gyanánt tűzünk ki magunknak, melyet elakarunk érni. Eszmények nélkül nincs igazi haladás, lehetetlen a haladás megítélése. Az eszmény az emberi fejlődésnek egyik mozgató, előrevivő, szabályozó ereje. Az nem von le semmit az ideálok értékéből, hogy mindig csak közelebb jutunk hozzájuk, de egészen el nem érhetjük. Becsük éppen abban van, hogy folytonosan nemes törekvésre sarkalják az embert.“

Eszményei minden embernek vannak. Kell, hogy legyenek. Sem az egyesek, sem a társulatok nem méltók az emberiség komoly figyelmére, ha eszményeik nincsenek, melyeket elérni, életükben, törekvéseikben megvalósítani igyekezzenek. Az eszmények utáni törekvésre senkinek és semminek sincs több oka, mint a vallási és erkölcsi élet vezetőinek. Tehát az egyházaknak. Az emberiség morális előbbrevitelére senkinek sincs oly magas és fontos elhivatása, mint éppen a vallási társulatoknak. Természetes, hogy ideáljaik elérésében a vallási társulatok kiváló súlyt fektetnek a tudomány és művészet erejére is. Mert ezeknek komoly számbavétele nélkül hiába való és sikertelen töprengés lenne minden törekvésük. Az unitárius egyháznak mint vallási társulatnak is mindig megvoltak a maga eszményei. S hogy a lelkigondozására bizottakat s mondhatni a hatáskörén kívül eső, de vele rokonszenvező s szabadabb lelki légkör után vágyakozó barátait is mennyire segítette a magasabb ideálok elérése utáni törekvéseikben, arról az elmúlt idők erkölcsi eredményei, és a történelem teszen tanubizonyosságot. Annyi bizonyos, hogy az unitárius egyház a magasabb eszmények szolgálatában eltöltött multjáért nyugodtan áll meg a história ítélőszéke előtt. Eszményeink most is vannak. S

ezeknek szolgálatára használja fel egyházunk a maga összes anyagi, erkölcsi és vallási erőit és eszközeit. Melyek hát ezek az eszmények? Nehányat fölemlitek.

Eszményünk a tökéletes ember, kiben a szív és ész összes tehetségei összhangzatosan működnek. Mi hirdetjük az evangéliumot minden embernek, hogy szive melegséget nyerjen abból. Kezet fogunk a tudomány minden igazságával, a művészet minden magasabb termékével, hogy azoknak segélyével hiveink értelmére fényt vetítsünk. Így, az evangélium melegségével megtermékenyített szívet, s az értelem fényével elárasztott észt harmoniába hozva, igyekszünk előállítani a tökéletes embert. Kevésre értékeljük az embert, ki értelmének fényével világít ugyan, de szívében könnyörületet nem érez. Nem sokat adunk azokra sem, kik rajongással áldoznak föl szívének indulatjából mindent, a nélkül, hogy mérlegelnék, ha vajjon csakugyan jót tesznek-e, ha oda is adnak, honnan tulajdonképpen a bűn és hazugság nyújtja kezét feléjük. Mi azt az embert igyekszünk megteremteni, kinél a szív és ész egymás hírével, egymásra való kölcsönhatással cselekednek. Én részemről tiltakozom az ellen, hogy az én vallásomat az ész vallásának nevezzék. S ha már valaki a szív és ész fogalmai szerint akarja elnevezni vallásomat, akkor kérem nevezze a *szív józan vallásának*. A vallásban a szív játsza a főszerepet. „Szívvel hiszünk az igazságra“ ugymond Pál apostol. Bölcs Salamon is értelmes szívet kér az Istentől, mert érezi, hogy főleg a szív fogja őt nagygyá tenni.

Midőn így a szívbéli ember fönségét hirdetjük, nem kell azt hinni, mintha a józan észt nem tartanók az emberi tökéletesség elengedhetetlen föltételének. Ha rangsorozatot kellene megállapítanunk a szíves ember és az eszes ember között, nehéz föladat előtt állanánk ugyan, de a szíves embert elől állítanók. Mert az eszes ember sok vért ontott eleddig a világhistoriában, de a szíves ember sok könnyet törölt a nyomor és szenvedés történetében. Az eszes embert sokszor láttuk a megcsontosodott dogmák erős szikláin tehetetlenül állani addig, míg a szíves ember a morál mezőin járt kelt, ápolgatva a szeretet és jótékonyság virágait. Az eszes embert sokszor láttuk, miként

töri fejét új bilincsek, új fegyverek feltalálásán, a mikor a szives ember azon fáradozott, hogy nyissa fel a nyomor előtt a könyörület ajtóit. De egyoldaluan nem eszményünk sem a szives, sem az eszes ember. A mi eszményünk a meleg szivü és józan eszü ember. Mert e kettő együtt alkotja benne azt, a mit mi tökéletesnek nevezünk S hogy a tökéletes ember körüli missiónkat teljes erővel végezhezzük, egyik kezünkben evangéliumot, a másikban tudományt tartunk. Krisztusunk evangéliumát s a tudomány igazságait. Midőn egyházunk a tökéletes emberért elszánt harczot vív, körültekintéssel igyekszik eljárni. Tekintetbe veszi, hogy az ember nemcsak földi, de mennyei polgár is. Ezért mindkét életre s mindkét életnek kötelességeire és jogaira megtanítani igyekszik. Megtanítja járni a földön a tudomány igazságainak támogatásával s megtanítja fölemelkedni ama magasabb tájak felé az evangélium szárnyain. Az ész fegyverét ott és akkor adja kezébe, a hol az valóban segíthet s csődöt nem mond. Az evangéliumot pedig oda viszi, hol működésében a kétely mosolyával nem találkozik s biztos szárnyakon emeli fel az elfáradt lelkeket.

Soha sem ringattuk magunkat abban a kétes értékű gondolatban, hogy az emberiséget kizárólag csak a mi eszközeinkkel lehet elvezetni az idvességre, de arról teljesen meg vagyunk győződve, hogy a lehető tökéletességre csakis a sziv és az ész összehettségének harmonikus kifejlesztésével és működtetésével lehet elvezetni. Ezért törekedtünk a multban s törekedni fogunk a jövőben is, hogy eszményünket, a tökéletes embert evangéliummal és tudományos igazságokkal teremtsük meg. Törekvéseinkben érezzük, hogy a mult sikerei mily erőt adnak.

Vallásunk karjain nőtt fel Brassai, kinek szive mély volt, mint a tenger, tele hittel, szeretettel; esze fényes volt, mint a nap, tele igazsággal és mélységgel s egész lénye: egy emberi tökéletesség. Vallásunk karjain nőtt fel Berde Mózsza, kinek a sziv és ész talentumai szintén mérték felett adattak. S ha valaki szemünkre lobbantaná, hogy vallásunk csupán az ész mezőin jár s a szivet elhanyagolja, vagy hogy azt művelni nem képes, reá mutatunk e két férfiura s nyugodtan mondjuk: ime ezeket bizalommal követhetitek. S kicsinyben még hányat nem mu-

tathatnánk! A statisztikai tudomány kimutatta, hogy aránylag mi adunk legkevesebb gondot az államnak a rabok gondozását illetőleg s a büntető igazságszolgáltatásnak velünk van legkevesebb baja. Ez legalább is annyit bizonyít, hogy a lehető embert tökéletesség nagy munkamezején nem vagyunk hitvány szolgák. Mi tehát maradunk a megkezdett uton és megismert s jónak ismert eszközeinkkel továbbra is, a mi eszményünknek, az ember tökéletesítésének szolgálatában. Érezzük, hogy mind egyéni, mind honfui tekintetben missiót teljesítünk, mert hű és hívő hazafiakat igyekszünk nevelni.

Eszményünk a jó keresztény család. Azt a családot nevezzük és tartjuk ilyennek, melyet a Krisztus szelleme melegít és elevenít, s a melyben a szeretet örök törvényének érvényesítésén kívül arra van kiváló gond fordítva, hogy a gyermekek nevelése hamisítatlanul és valóban vallásosan és erkölcsösen történjék. Mert a mely szellemet a gyermek a családi tüzhely melegénél szívott magába, nincs az életnek az a zord vihara és váltakozó szeszélye, mely azt megsemmisítse. Mondanunk sem kell, hogy a családi vallásosság ápolásának nagyon sok eszköze és utja van. Föltétlenül szükséges, hogy a családapa és anya legyenek őszintén vallásosak és az áhítatosságra hajlandók. Mert az Isten félelmét senkire (legkevésbé a gyermekre) se lehet ráparancsolni. Azt a nemes példaadás önti a gyermeki romlatlan kebelbe. Hiábavaló dolog a szülők részéről azt mondani a gyermekeknek: „fiam imádkozzatok“, ha ők magok soha sem imádkoznak. Jelenkorunk megbocsáthatatlan bűnének tartjuk, hogy a régiségek lomtárába tette, jóformán mindenütt, azt a szokást, hogy reggel és este, étkezés előtt és után a család imádkozzék. Az is nagy hiba, hogy kiment divatból a népnél is az a kedves szokás, hogy minden nagyobb családi ünnepélynél — minő a menyegzői ünnepély is — elmarad a lakomát megelőző ima, melyet rendszeren a jelenlevő pap szokott előlmondani. Ugy tudom, hogy az angoloknál a családi imádkozás egyetlen napról sem marad el, hanem minden étkezés előtt és után a családfő, az egész család jelenlétében, sőt ha vendégek vannak is, imádkozik röviden. Természetesen a vendég is. Is-tenem, mily kedves szokás! S mily hatalmas eszköz a szív

vallásos hangulatának emelésére és nemesítésére. Meg vagyunk győződve a felől, hogy ha a család elmulasztotta a vallási és erkölcsi nevelés kötelességeit s nemesült és vallásilag megtermékenyült sziv nélkül bocsátja ki gyermekeit az élet szeszélyes utjára, azokból sem az iskola, sem az egyház, sem a társadalom nem tud többé emelkedett gondolkozású embereket nevelni. Rendkívül fontosnak tartjuk, hogy a családapa és anya szeressék az Isten házában látogatását s vigyék magokkal oda gyermekeiket is.

A gyermeket a templomba nem küldeni, hanem vezetni kell. Nincs a világon kedvesebb jelenség, mint mikor szülők, gyermekek együtt sereglenek Isten házába. Hála Istennek, székely népünk között ily jelenségekkel sok helyen találkozunk. De nem mindenütt. A templomkerülő családok megróvására nem vállalkozhatunk ugyan, de legszebb kötelességünknek tartjuk minden erőnkkel odahatni, hogy az evangelium melegségét bebocsássuk oda is, hol annak áldó erejét eddig kevésbé érezték. A vallásos családi nevelés hathatóssá tétele mellett minden rendelkezésünkre álló eszközt felhasználunk arra, hogy a családok életében a szeretetet, a hűséget, a gyöngédséget, a hitet, a bizalmat elevenességben tartsuk s hathatós működésre készítsük. Szem előtt tartva azt, hogy a szeretet az élet minden keserűségén diadalmaskodhatik, ezt a diadalmaskodó szeretetet hirdetjük vegyes és nem vegyes házasságokban egyaránt. Mert sok felekezeti hazánkban a vegyes házasságok nagy számban fordulnak elő, kitűnő gondunk van arra, hogy az ily családokban is teljes mértékben ápoltassék a hit és szeretet s hogy a család fejei és gyermekei egymás hitét megbecsüljék és tiszteletben tartsák. Nagyon szerencsétlen az a vegyes család, hol a hitkülömbőség dülja fel a szeretetet. Pedig Pál apostol szerint a szeretet nagyobb még a hitnél is. Gondolatunk szerint az a család van a legjobb uton, mely megszabadította magát az idvességre amugy sem tartozó szertelen és lélekölő dogmák nyügétől s a tiszta hit világánál a morál mezejéről szedett virágokból igyekszik megfogni boldogságának koszoruját. Az ily család azután Isten kegyelmének valóban részese. Elevenítsétek Krisztus szellemével a családot s ne féltsétek idvességét. Ez a mi hitünk, ez a mi meggyőződésünk

Különös sulyt fektetünk arra is, hogy családaink asztaláról a szent biblia ne hiányozzék és olvastassék. Mert életnek könyve az a szalonokban éppen úgy, mint a szegény ember házában. Lelki pásztoraink egyik legszebb kötelességének tartjuk, hogy a bibliát szüntelenül predikálják s annak igazságait bevigyék a családokba is. Sőt látogassák is a családokat s terjesszék Jézus szellemét. Hisz maga a legnagyobb lelkipásztor, Jézus is meglátogatta hiveit s Zákheus mily boldog volt, hogy hozzá is bement a nagy Mester. Ily gondolatokkal vagyunk s igyekszünk megvalósítani a jó keresztény családot, mint eszményünket

Eszményünk az igazságos társadalom. Szándékosan irtam az „igazságos“ jelzöt. De ez alatt nem oly társadalmat értünk, melyet sokan azon hamis egyenlőségi elvre szeretnének alapítani, mely vagyonban, rangban, hatalomban teljes egyformaságot követel. Ily értelmű igazságos társadalom után mi nem vágyakozunk. Mert a rang, rend, hatalom, vagyon, miveltség, kormányzók és kormányzottak, szellemi és kézi munka osztályait, szükségesnek és el nem törölhetőnek tartjuk. Azt tartjuk, hogy valamiképpen a természet gyönyörű összhangját épp a tárgyak különfélesége alkotja, úgy a társadalmi szépséget is ezek az osztályok varázsolják elő. Mi az emberi méltóság becsét és fényét akarjuk diadalra juttatni a társadalom minden rétegében. A szegény és gazdag egyaránt Isten képére teremtetett. Ez az Istenkép minden emberen, — ki a munka és becsület fegyvereivel védi azt, — megbecsülendő. A napsugárhoz, levegőhöz, harmatcsepphez joga van Libanon czédrusának is, a kicsiny ibolyának is. A tudomány, a tehetség és munka áldásaihoz hogy ne volna minden embernek joga?

Mi a munkás ember és lelki ember jogait vitatjuk a társadalom terén és mozgalmaiban. Mi minden emberben testvért, barátot akarunk látni, kinek joga van becsülésünkre és jóindulatunkra. Mi azt hirdetjük, hogy az érdem és tehetség érvényesüljön s ne szoríthassa háttérbe az értékes embereket a proletárizmus. A társadalmi jótékonyságban kevés becsét tulajdonitunk annak, a mely a szenvedés és nyomor enyhítésénél

fősulyt helyez a nemzeti, felekezeti, vagy osztályi hovatar-
zásra. Igaz ugyan, hogy figyelembe vesszük a szentkönyv uta-
sítását, hogy jót kell tennünk különösen a mi hitünknek cse-
lédeivel, de ezt nem vesszük tulságba a nyomor rovására. Azt
tartjuk, hogy nincsen sem görög, sem zsidó, mikor arról van
szó, hogy a munka és becsület érvényesüljön, vagy a nyomor
enyhüljön. Hirdetjük, hogy a jog és kötelesség viszonyának
nagy elve minden vonalon érvényesüljön. Az állami törvények
feltétlen tiszteletét hirdetjük s nem engedjük, hogy azok ha-
mis elveknek és jelszavaknak essenek áldozatul. Jól esik eldi-
csekednünk azzal, hogy a mi egyházunk népében soha nem talált
helyet a szocializmus hamis igehirdetése. S ebben része van
a mi józan elveinknek is.

Mi nagy becsét tulajdonitunk annak, hogy a nő minden
téren elfoglalhassa az őt megillető tért s lényének különleges
erényeit, tulajdonságait, lelkének erejét, szívének gyöngédségét
s ha kell munkakedvét, mindenütt érvényesíthesse. Szóval, hogy
eszményképünk, az igazságos társadalom megvalósuljon, hir-
detjük az emberi méltóság megbecsülését s a hű munka érvé-
nyesülését. De soha sem hagyjuk figyelmen kívül, hogy ez az
eszményképünk is csak a Krisztus tudományának segítségével
érhető el. Gyűlöljük az istentelen társadalmat.

*Eszményünk egy szabadelvű egyház, melyben teljes lelkiis-
mereti szabadság uralkodik s melynek nem az a célja, hogy
a hitet a dogmák nyögébe verje, vagy prorustesi ágyba fek-
tesse, hanem, hogy ápolja az egyéni hitet s azt helyesen irá-
nyítsa. Mi azt akarjuk, hogy az egyén szabad akarata a hit
mezőin is érvényesüljön. Oly egyházat akarunk, mely az embert
a boldogság és üdvkeresés utain előre segíti s szárnyakat ad a
nemesebb vágyakkal telt léleknek. Mi azt akarjuk, hogy vallási
társulatunk oly üdvintézmény, oly közmívelődési tényező legyen,
mely Isten akaratának megfelelően nem kicsinyes és kizáróla-
gos felekezeti célokra fordítja eszközeit, hanem az egyeteme-
sért, s főleg az emberért vivja az ő harczeit. Mi a vitézkedő
anyaszentegyház fogalmában azt a leghathatósabb intézményt
látjuk, mely az embert méltóvá tenni igyekszik Isten kegyel-
mére s a mely segíti, neveli, vezeti, támogatja a boldogság és*

idvesség keresésben. Az egyház nem megcsontosodott dogmák raktára — bocsánat a szóért — hanem morális elveknek és életnek forrása kell hogy legyen. Az egyház az emberért van. Az ember pedig Isten gyermeke. S Isten az ő gyermekeit avagy nem lelki szabadságra teremtette-e? A mi eszményképünk tehát egy oly szabadelvű egyház, melyben Krisztus a fényforrás. Ebből a forrásból táplálkozik a szabad hit, a szabad meggyőződés. Mi nem ismerjük el egyik felekezetnek sem az egyedül idvezítés jogát. Magunknak pedig nem vindikáljuk kizárólag. Azt tarjuk, hogy a hitszabadság útján juthat el minden ember amaz örök célhoz. A hitszabadság pedig nem ismer felekezeti korlátokat. S ha mégis megmaradunk, sőt létezni akarunk, mint felekezet, abban a hitben vagyunk, hogy mi az egyéni hitnek helyes irányba vezetésével hivatást töltünk be, a nélkül, hogy a hit szárnyait megkötnök.

Eszményünk a független, boldog haza. Hiveinket egy oly szabad haza hü fiaivá igyekszünk nevelni, a melyben „jog, törvény és igazság“ lakozzék. Mi irtózunk a kozmopolitizmustól s ezért hirdetjük, hogy „itt élünk, halnunk kell“! Munkára serkentjük, törvénytiszteletre tanítjuk, a király iránti hűségben neveljük népünket. A szabadon gondolkozó polgárokat minden nemes törekvéseikben elősegítjük s a közjó megbecsülésére hathatósan intjük. Kötelességtudó népet, hivatás szerető intelligenciát akartunk és akarunk adni a hazának mindenha. Szerénységünk tiltja a dicsekedést, de bizonyos magasabbrendű büszkeséggel vagyunk eltelve annak látásán, hogy az unitárius egyház a közszolgálat minden terére oly intelligenciát bocsátott s bocsát ki, hogy a társadalom ítélőszéke előtt mindig pironkodás nélkül fogunk megállani. Aránylag véve nemcsak a legtöbbször, de egyszersmind a puritán jellemű és kötelességtudó intelligenciánk áll ma is a szent haza szolgálatában az államélet nagy gépezetének minden pontján. Elhivatásunk tiszta tudatában lévén, ezután is nemes polgárokat akarunk a hazának nevelni, hogy az naggyá és boldoggá legyen. Annyival is inkább, mert ma már óduiba vonult az a sötét, rut szellem, mely hajdan hitfeleink előtt a hivatalok ajtóit is bezárta, hogy oda be ne juthassanak. Vagy ha benn voltak kiüzte. Az

állami védelem áldásait nem akarjuk háládatlanul élvezni s ez okból is a hazáért minden áldozatot meghozunk, hogy eszményünket megközelítve láthassuk. Honfi erőnyeket ápolunk, hogy az elmúlt ezer évre jöjjön sok ezer még, egészen az örökkévalóságig.

Legfőbb eszményünk végre a Jézus Krisztus. Mélyen meg vagyunk győződve arról, hogy minden előbbi eszményeinket csakis a Jézus evangéliumának erejével közelíthetjük meg. Azok iránt, kik Jézus nélkül megvalósíthatónak gondolják eszményeiket, szánalmat érezünk. De érezzük egyszersmind azt az elhivatást is, hogy ugy ezeket, mint minél többeket meg kell nyernünk Jézus *hamisítatlan* evangéliumának. S ha eszményeinkért való küzdelmeinkben itt és amott félreértésekkel találkozunk, nem rettenünk meg, mert éppen maga a Jézus biztat és erősít „ne félj kicsiny sereg“ — „a kevesen hiv voltál, többre bizlak ezután“.

Torda, 1899. okt 30.

Simó János.
unitárius lelkész.

Egyleti élet.

A XIX-ik száz nemcsak az egyéni gongolkozást, a hitet, hanem a családi és társadalmi életet, meg a politikai viszonyokat is teljesen átalakította. E száz elején az ember a főnemesnél kezdődött. Neki volt joga bőven. Több mint egy egész községnek, nem egy esetben több mint a megyének. Akkor ő volt a község a megyéken, ő volt az ekklesia is. Ő tartotta a papot, a tanítót, neki szotgált az is, éppen mint a jobbágy.

Ma már a polgárnál kezdődik az ember. A foglalkozás, az életmód nem tesz semmi különbséget. Az dönt, hogy ki dolgozik többet, jobbat és tisztábbat. A munkát ma már nálunk is megfizetik, ha nem is oly jól, mint Amerikában. Dolgozni tudó és szerető ember megélhet jól és biztosíthat magának befolyást a községben, a megyében, sőt az államban is, ha a szavazati censust el tudja érní. Több mint bizonyos, hogy mihelyt az elemi tudás és ismeret legalább az írás-olvasás határáig általános lesz, a szavazási jog is sokkal tágabb körre fog kiterjesztetni, mert hát az államnak minden tagja kell, hogy érvényesítse vagy érvényesíthesse magát.

Ennek az egyéni jognak kivivására a legkevesebb előnyt élvező, mert legszegényebb és legkevesbbé mivelt munkás nép-

osztály körében, hazánkban is nagy mozgalmak indultak meg, főleg az Alföldön, a hol már az is megtörtént, hogy a legbékésebb természetű munkások: az aratók, tehát a földmivelők is megtagadták a munkát (strájkoltak). Nem vitatjuk, hogy helyesebb a nyers erőszaknak ily módon való alkalmazása, vagy nem helyes. Mi a békének, a törvénynek, a jognak, az igazságnak és a szeretetnek vagyunk hirdetői.

Erre csak azért mutattunk rá, hogy lássék meg, mennyire kiterjedt a társulás és szövetkezés szelleme lefelé, a vagyoni vagy munka és bérjogi érdekében is.

Szerencsére ugyanily nagy arányokat öltött a társulás szükségének érzete más irányban, a magasabb rendű dolgok érdekében is. A közművelődés, a munka, ipar és betegségyekezés száz meg száz együletet szervezett minden képzelhető irányban. Egy családnak mindenik tagja, a szülők épen úgy, mint a gyermekek, nemcsak egy, hanem több együletbe be vannak vonva, s az, a kiből van egy parányi munkaköve, idejének egyik java részét együleti munkásságra kell hogy fordítsa.

Helyesebb ez így? Nem mentünk-e túlzásba? Nem esik-e kárára az együleti élet a családi életnek, nem lett-e a társadalom túlkövetelő?

Valóban arra fölötté nehéz döntő feleletet mondani; mert hiszen ha megvoltak bátrányai a rendi életnek, a mely mindent az egyért, az uralkodó elemért kényszerített szolgálatra, meglehetnek a társulati életnek is, a mely mindent az egészért kíván föláldoztatni. De hogy ennek sokkal kevesebb hátránya van, mint annak, azt nem vitathatja az, a ki az embert önmagáért becsüli.

Mert hát mi a célja az együleti életnek? Az, hogy az egyénekben meglevő testi és lelki erőket tért nyisson a munkára. Az, hogy versenyre hívja az együleti körben levő embereket, tehetségeik kifejtésére és érvényesítésére. Az, hogy a gyengének és járatlannak erőt kölcsönözzön az életre, a nyomorultnak biztosítsa a védelmet és megélhetést.

A humanizmusnak minden szép és magaslatos vonása a társulás, az érintkezés által emelkedik ki.

No, ha ez áll általánosságban, áll részleteiben is, de különösen áll az olyan egyesületekre nézve, a melyek az ember legmagasabb, tehát lelki és erkölcsi érdekei biztosítására alakultak.

Ilyenek az egyházi együletek. Főleg a katolikus egyház számtalan ifjusági és felnőttek együletét szervezte a Szent István Társulattól le a Rózsafüzér együletig. E helyen nem bocsátko-

zunk birálatba, sőt még ismertetésükbe sem, hanem egyenesen azt kérdezzük, hogy a protestánsok, hogy mi unitáriusok élünk-e az idővel? Fölhasználtuk-e javunkra a kor szellemét? Szervekedtünk-e a kínálkozó társadalmi és egyházi utakon annyira, hogy kiállhassuk az ellenünk irányított támadásokat? Igen-e annyira, hogy ellensúlyozzuk a korszellemnek azt a hatását, a mely a mi legfőbb eszményünket, a tiszta hitéletet és erkölcsös munkásságot veszélyezteti itt a sötétség örvényéhez siető babonával, ott az önhitt tudákossággal?

Vegyük számba dolgainkat. Már 15 éve, hogy a Dávid Ferencz Egylet megalakult és működik, de lám még másfélezer tagja sincsen. Hol vannak azok, a kiknek kötelékében kellene lenniök? Talán ott az egyházközségi egyletben? Tisztelet a kivételeknek, de bizony még sok községben nincsen ilyesmi. Talán a társadalom foglalta le őket? Az is megköveteli a magáét, de hát a melyik férj a Casinót szereti látogatni, az már lemond-e a családi életről? Az, a ki szereti felebarátját, elhanyagolja-e testvérét vagy szülőjét? Bizonytal nem.

Van-e valakinek oly nagy szüksége az egyesülésre, mint nekünk unitáriusoknak, a kiknek a hatalmas felekezetek tengerén csak egy-egy itt-ott hullámozó kis sajkánk van. Ki érezi és ki becsüli meg oly őszintén a baráti jobb kezet, mint az elhagyott, egyedüli, az idegen?

Hát mi, csupán mi ne tudnánk, ne akarnánk kezet fogni? Távolságra! Tegyük csak kísérletet, nyujtsuk ki kezünket bizalommal és azonnal lesz, a ki megfogja. Adjuk szívünket szeretettel és szeretetre találunk. Embereket meg magát, minden unitárius és szövetkező bizalommal, őszinteséggel. Építsünk magunknak egy erős, hatalmas testületet.

Munkára föl!

Valósítsuk meg első nagynevű elnökünk jelszavát: gyűjtsön mindenki maga mellé még egy tagot. Képzeljük el milyen változás áll be a közelgő új évben: a mostani 1200 tag helyett lesz egyszerre 2400 tag. Mindenik csak 1 frtot fizet, s máris tekintélyes nagy összeg fölött fogunk rendelkezni.

Képzeljük el mennyi ifjusági iratot, mennyi ajándék-könyvet, mennyi hasznos olvasmányt lehetne kiadni minden esztendőben.

Ne mondja senki, hogy nehéz dolog. Semmi sem nehéz, a mit akarunk.

Hallgassuk meg profétánkat Brassait: *Valaki alapítványát vagy részvényeit befizeti, még nem teljesítette egyleti kötelességét, hanem szóval és tettel, oktatással és példaadással kell előtte járni*

azoknak, a kiknek műveltségüket, olykor »túl műveltségöket, körülményeiket tekintve »ébredésre« van szükségök.

„Jó példával járva elől, minden mást, kivel érintkezünk, az eszmével megismertetni, lehető minden módon magukat ahhoz alkalmazkodásra reábirni, sőt őket az egylet tevékeny tagjává avatni törekedjenek.“

Ebben nincsen semmi nehézség, mert hát a Dávid Ferencz Egylet tagja a tagdíj fejében az egylet lapját ingyen kapja. Tehát egy forint tagdíjjal egyleti tagok és előfizetők is vagyunk egyszerre. Ilyen előnyt, ilyen csekély összegért nagyon kevés egylet nyújt.

Nincs hát egyéb hátra, minthogy kétszerezzük meg a tagok számát — és a Dávid Ferencz Egylet eddig nem ismert munkásságot fog kifejteni

Boros György.

Évzáró ima.

Martineau Jakab után: Fazakas Lajos.

Oh Te, ki vagy és lenni fogsz! Nálad nincsenek évszakok, de nekünk te kiszabott időt rendeltél a földön s napóránkon az árnyék meghosszabbodik. Hitteljes kötelességeink mozzanatai követnek minket a multból és nem vesznek el. A mi elosztogatott óráinkat nem gyűjtögethetjük össze, elmentek azok örökre. Siettes minket még megfenyítéseddel is oh te nagy feladatmester s mondjad nekünk: „Teljesítsétek kötelességeiteket, míg a nap le nem megy.“ Emlékeztess minket a te szolgádra Jézusra, a ki nagyon kevés nap alatt végezte el a legistenibb munkádat s tölts be minket az ő szellemével! A világ hiábavalóságai s egy isteni élet összeütközése között sohase jöjjünk zavarba, vagy megbotránkozásba, megemlékezzvén, hogy az igazaknak lelkei a te kezeidben vannak és semmi rossz sem árthat azoknak. Időben és örökkévalóságban rád bizzuk magunkat oh Te minden világokon élő Isten. Amen.

Az öntudat fölébresztése szükséges azért, mivel a nélkül az ember csak félember; a keresztény öntudat fölébresztése szükséges azért, mivel a nélkül az ember nem vallásos; az unitárius öntudat fölébresztése szükséges azért, mivel a nélkül az ember nem független sem a gondolkozásban, sem a hitben.

A kik nem imádkoznak.

(Folytatás és vége.)

Falun vagyunk. X grófné kastélyában. Vasárnap napján. Reggel 9 órakor szól a falusi kicsiny templom hívó harangja. Az udvarból mindenki: a grófné, családja, a cselédség templomba készül. Midőn már-már mind egybegyültek, a grófné körülnéz, hogy nem hiányzik-e valaki? ha valaki nincsen ott, utána küldenek. Együtt vannak. A grófné megszólal: Mehetünk.

Nem marad otthon senki, csak a grófué legifjabb leánykája, ki sokat betegeskedik, most rosszabbul lett, maradott hon. Ejnye be kár, szól, hogy nem jöhet szegényke. Zsuzsika a komorna maradjon mellette. Ezzel is egy elmarad, ezt nem szeretem.

Ezen intézkedést megtéve, a grófné és két leányának vezetásával megindulnak. Útközben a kertből felveszik a grófné fiatal urfi fiát Aladárt is, ki menekedni akar, de nem lehet. És így megerősödve beérnek a templomba, megtöltvén annak jókora részét. A hívők nagy csoportja valóban, de nem a választottaké, mert egy része kénytelen, kelletlen, csak parancsra jött. Minden ünnepnapon így kell, hogy legyen. Ez a rendelkezés. És a ki ez ellen vét, annak a grófnéval gyűl meg a baja, ki szorosán megkivánja mindenkitől, ki házához tartozik, hogy vele az ájtatosságban részt vegyen, akár szomszédok lelki táp után, akár nem. Hogy van-e haszon ilyen erőltetett templomba járásnak, ily társasággal, kiknek egy része bárhol inkább szeretne lenni, mint a pap vizsga szemé és korholó szavaival szemben. Az már más kérdés. Azt hiszem, a grófné maga is, ha meggondolná, hogy csak a szívből jövő imádságnak van lélekemelő ereje, midőn egész valónk azon csüng — nemmel felelné.

De ez már megrögzött szokás. Ezen változtatni nem lehet.

Midőn visszajöttek a templomból, a kis leányka még rosszabbul lett, annyira, hogy el kellett hívni a faluban lakó járási orvost, ki már gyógykezelté. Az orvos $38\frac{5}{10}$ fokos lázt állapított meg. Jeges borogatást rendelt a före és meghagyta, hogy azt 4 óránként mérjék és hogy legyen a családból valaki mindig mellette, mert estve eljön, hogy újra lássa. Lehet komolyabb baj, most még semmit sem mondhat. Mindenesetre nagy vigyázat, felügyelet szükséges, hogy a beteg az ágyból ki ne keljen.

A grófné és leányai megijedtek, hogy már mi lesz?

Egy órával később, hogy az orvos távozott, jön egy levél a szomszéd faluban lakó V. bárónétól, rokonuktól, melyben a grófnét és családját meghívja vacsorára. Mulatságot rendez leányai számára. Czigány zenészek jöttek. Több ur is érkezett.

Pompás előjelek egy kellemesen eltöltött éjjelre, mit, lehet, még másnap is folytatnak. Ott lévén a sok urfi, csak meg kell tánczoltatni őket. Reméli, hogy eljönek.

Most már nehéz a választás. A leányka még rosszabbul van. A multságba is el kell menni

Mit határoznak?

„Kedves Mamám! Mit gondol, csak nem tagadjuk meg ezen meghívást? Oly ritkán van alkalom multságba itt falun, félre a világtól és a mellett, ki tudja, mily nagyszerű lesz, mit örökre megbánunk, ha attól elmaradunk Nemde elviszel?”

„Vilma, az igaz, most beteg, de bizonyjal jobbra fordul baja. Azon ne aggódjunk. Ott marad mellette Zsuzsika, kiben megbizhatunk.“

Az orvos ez alatt eljött és tüdőgyúladást constatált Azt mondá, hogy a láz növekedett és kétes a kimenetel. Orvosságot rendelt. Reggel visszajön.

A grófnét ennek hallatára izgatottság fogta el. Nem tudta, mit tegyen.

„Csak nem mehetünk multságba, midőn Vilma ily veszélyben van,“ mondá tünődve. Az anya aggodalma küzdött benne a világi hölgy könnyelműségével, ki midőn szórakozásról, multságáról van szó, szereti, ha az utóbbit fogadják el az élet kellemetlenségei kikerülésével. A grófné két leányával bemege a kis beteghez, ki kábultságában alig ösmeri meg, de a gyermek ösztönével, midőn anyját közelében érzi, magához voná, s szóla halkán, alig hallhatólag: „Nó kedves Mama! Jöjjön hozzám, üljön közelebb, oly jól esik, ha mellettem van Nem hagy el, ugy-e kedvesem? Ugy fáj a fejem és nehéz a mellem. Ényje be jó, hogy magokat körültem látom. Itten marad ezután is, ugy-e?”

Nagy a kísértés. Itt beteg gyermeke marasztja, tulfelől a multság mosolygó arcza hívja, hogy hagyja el a szomorúság helyét, hol kötelessége lenne maradnia. „Mit csináljak gyermekek? Mondják maguk is,“ szól a grófné, a felelősség súlyát megosztani akarván.

A könnyelműség ellensége az áldozatnak és azt ritkán hozza meg.

Ők hamar határoznak Természetesen azt, hogy menjenek.

A gyermek is kevésbé elcsendesedett, de ez csak olyan szinleges nyugodtság, mely hamar változik.

Ki jóra akar magyarázni valamit, az előtt kis jelek nagyoknak látszanak.

Elfogadják közös egyetértéssel azt, hogy már jobban van. Elmennek.

Bejött a komorna, Zsuzsika, kinek jó lelke megindul, látván a gyermeknek láztól kipirult arczát és ziháló kis mellét, a mint köhögve szívta a levegőt magába. Gyöngéden feléje hajlik. És a gyermek, azt gondolván, hogy anyja, szeretettel fogja át kis karjaival nyakát: „Oh be jó, kedves mamám, hogy melletttem vagy,“ szól és ez édes gondolatban behunyja szemét.

És vajjon nem is lett volna inkább rendjén, hogy a gyermek e feltevésben ne csalódjék? Nem lett volna természetes, hogy az anya beteg gyermeke mellől intézze forró imáját Istenhez, melyben annak felgyógyulását kéri? Ez magasztos, megindító kép leendett. A bánattól megtört anya buzgó fohásza feljut a jó Istenhez, ki kedvesen veszi a szenvedők kérését. És ennek ellenében inkább elmaradhatott volna a reggeli templokozás, mely nem hozott lélekben meghatott szíveket Isten színe elébe.

Egy nyugalomba vonult gazdag kereskedő özvegyét mutatom be három leányával.

A délelőtt folyamán vagyunk. A közönség tódul a templomba. Válogatott uri nép Közbe-közbe egy szegény anyóka, egy mankón járó, koldus kinézésű férfi, kik kezeiket kinyujtva kéregetnek Tolongás van. Az emberek sietségekben egymást taszigálják, mintha díjhoz lenne kötve az: ki jut előbb be.

Ezen fel és alá hullámzó tömegben kiválik a mi özvegyünk feltűnő alakja, ki finom posztó kijárójával, melyen világos kék alapon fehér sávok vannak beszövé, felciczomázott, telerakott kalapjával, magas sarku czipővel biztos léptekkel törtet előre és kinek tekintetéből, mellyel az embereken végig néz, meglátszik, hogy nem mondott még le a kínálkozó világi örömökről, az özvegyi fátyol és a meghaladott 40 év daczára. Utánna sietnek leányai, mint jól kitanított katonaság, fesch tartással, férfias mozgással, mindenkit kényelmesen szembe nézve. Azon tudatban, hogy ügyetlenség meg nem nézni és meg nem mutatni azt, a mi adatott Szépen, divatosan vannak öltözve, azon szándékkal, mely a ruhában azt keresi, a mi a mások szemét magára vonja. Egy bizonyos férfias, kihívó tonus jelzi fellépésüket, melyből hiányzik a nőiesség, mint azt most, azt tartva, hogy uri schick, oly számosan viselik. Pedig a nőiesség az asszony dísze, virága marad mindenha, mely után, mint ritkaság után, kapkod a férfi. Tehát elől a páva, utána begyesen kicsinyei, kiterjesztve szárnyaikat, melyeknek fényét emelik a

déli nap sugarai. A szemek rajtuk csüngenek, Általános a fel-tűnés. Czéljukat elérték.

Mind előbbre mennek a folyosón az első padig. A hol azt vélik, hogy őket legjobban láthatják és hounnan mindent áttekinthetnek. Itten, bár sokan ülnek már a padon, maguknak helyet szoritanak, az előbb jötteknek nem nagy örömére. Előveszik az imakönyvet. Nem mélyednek el áhitattal annak tartalmában, hanem a padon meghajolva, a mint illő, koronként felemelik fejüket és vizsga szemmel fürkészik, ki van ott, ki jött be, vajjon nem akad-e meg szemük azon férfiun, kiért tulajdonkép a templomba jöttek. A mama az okos, a kitanult, csak csendesén, alig észrevehetőleg teszi azt, míg a leányok, a kis bohók ksvesebb routine-nal nem ütődnek meg rajta, ha meg is látják.

Igy foly a szempárok harcza tervszerűen a templomban, az Isten megszentelt házában, mint egy színházban.

Vajjon kedves-e Isten előtt az imádság, melyet ily körülmények között hozzá rebegnek? Vajjon a föld sara, mely azokhoz tapad, eljuthat-e a megtérés, a kiengesztelődés fényes trónjához, hol kegyes lelkek vigaszért esdenek?

Nem, az nem lehet.

Ők nem imádkoznak.

Jómódu parasztgazdának házába lépünk be. A szobában rend, tisztaság, A padló, valamint a paticsból rakott falak agyaggal vannak kiverve. A padlás fenyőfa deszkával borított. A falak körül két fapad, 3 szék és 2 ágy ágyneműekkel magasan felrakva, szépen kivarrott takarókkal befedve van elhelyezve. A falon kakukkos óra, mellette varrottas törülközők. A szoba mestergerendájának széléről, egy ócska, időtől megviselt bibliának élei látszanak ki, melyen látható, hogy gyakran olvasgatták. Ezen szoba mellett a belépő és egy azzal egybekötött kamara egészíti ki a lakóhelyeket.

Látszik az egész berendezésén, hogy gazdája nem megy a szomszédba pénzért.

És ez igaz is.

A gazda, felesége, két fia és egy kis leány teszik ki a családot, meg — kit szinte ki is feledtem, mert mostan ugy sem veszi senki számba — a gazda apja. A ki pedig úr volt itten régen.

Te is, szegény öreg, ha tudtad volna, hogy a dolgok ilyen fordulatot fognak venni, máskép intézkedel.

Ugy történt, hogy B. gazda, midőn már betöltötte a 64

évet, kezdé érezni az évek sokaságát és azt, hogy már nem bírja a munkát úgy, mint kellene, meggondolta, hogy átad mindent a fiának azon feltétellel, hogy őt mindennel illőleg ellássák.

B.-nek fia, általános felfogásként, tisztességes ember volt. A falu meg a pap megbecsülte, elannyira, hogy megválaszták, a tiszteletes úr ajánlatára, curatornak. Mi nem kis tisztesség a faluban. Rendtartó és a mellett istenfélő, áhitatos ember, kit minden vasárnap ott látnak a templomban, a presbiterek között. A pap képét ő hajtja fel és ő maga is zugolódás nélkül viszi a maga illetőségét a parochia udvarára. És e mellett, mint afféle irástudó, ki a bibliát is forgatja, koronként abból cizitálgatni szokott a maga és mások lelki épülésére.

Egy kifogásolható benne, hogy nincsen szive. A mások bajai nem érintik.

De azt ő nem tudta

Ő csak annyit tudott, hogy mindenki dicsérte a fiát. A faluban is megbecsülték. Az egyház kurátorának választották nem régen. Ő is mindig meg volt elégedve vele, mert jó fiúnak ösmerte eddig.

Ezeket tudta.

Tehát könnyü szivvel adta át neki, a mi je volt és iratta fia nevére egész birtokát, minden azon találhatókka együtt

Ez volt szerencétlensége

Mert eleinte megtisztelték az öregot. A belső szobában volt a helye, mint főembernek, de később alászállott a becsülete. Áttették a kamarába és ételt is csak a maradékból kapott. Ha dohányra pénzt kért, rossz szóval illették a fia és menyje: ke'd is mindig csak pénzt kér, csak fogyasztani tud s egyébire sem jó már. Itt a pénz, fogja, de aztán mostanság ne halljuk a szavát.

Igy keserítették meg az öreg napjait fia és családja, kik mindenüket az ő jóságának, jóhiszeműségének köszönhatték. Nem is volt szegénynek más öröme, mint kis leányunokája, ki naponta hozzá lopódzott és a térdén játszadozva igyekezett eloszlatni a nagyapó arcán levő bánatot. „Na kedves apjok ugyan kaczagjon már egyet, szezetném látni úgy is, ne legyen mindig olyan szomorú, ne eressze el magát, mint a szomszéd tyúkja, ha künn kapja a nagy eső.“

Erre már az öreg is elmosolyodott és megsimogatta unokájának szöke, pofók arcát: „Te vagy nekem minden örömöm! Mi lenne belőlem nélküled, te kedves, kicsi semmisség. A többiek úgy is halálomat várják, szeretnének hamarabb eltemetni, hogy ne fogyasszam kenyerüket.“ Szólt az öreg. Mig arcát újra

elfogá megszokott komorsága. Mint a köd a hegyek ormait nedves időben.

Valóban úgy volt. Ugy éltek a családban, mintha nem is léteznék, nem érdeklődtek iránta és csak akkor említették nevét, midőn számítgatták, mikor tehetik el a földbe, melynek lakói nem kérnek ételt és kiknek panaszos hangja nem szólal meg a rossz gyermekek hálátlanságán.

Midőn így cselekszik, nem pusztá szemfényvesztés, Istenkáromlás-e B. gazda nagy áhítatja, templombajárása?

Imádkozhatik-e Isten előtt kedves szavakban az, ki nem tartja meg a biblia első tanítását: Tiszteld apádat és anyádat?

Nem imádkozhatik.

Hogy olvasson az, ki nem ösmeri a betűket? Hogyan emelkedhetik fel imája a kegyelem és megbocsájtás Istenéhez, annak, kinek szive nem indult meg a saját apja szenvedésén, tehetetlenségén?

Aki csak a maga javát nézi mindenben, azt kötve tartja, vaskapcsokkal szorítja az egoizmus.

Vesd le magadról a páncél lemezt, mely nem engedi szivedhez férközni a tiéid és a mások keservét, örömét és megszabadulsz. Megifjodott lelked felcsapong Istenhez, mint léggömb, melyet feloldanak kötelékeiből.

Lehet kisebb részed lesz a földi javakbad, de Isten bearányozza lelkedet reménységgel, szeretettel.

Örömmel teszem le a könyvet, melyben lapozgattam. A jelen korszak ezen észlelt hibái, kinövései, nem nagy megnyugvást nyújthatnak a jövőre nézve. A ki komolyan megfigyeli az eseményeket és azok lehető következéseit ezen szomorú profétián nem csudálkozhatik. Hisz erkölcsi stagnatiót, néhol ép hanyatlást látunk, melyben reálisztikus társadalmunk a maga fejlődésének alapját keresi és véli megtalálhatónak.

A vallásos gondolkozás és az ebből kifejlődött erkölcsi élet nem halad a tudományokkal és ösmeretekkel karöltve, hanem mindeneket szolgálatába veszi azért, hogy csak őt uralják, a helyett, hogy a társadalmat vezessék az egyetemeres jólét magasabb lépcső fokozatai felé, hol az érdem a maga jutalmát elnyeri.

A vallás, imádság sokaknál csak látszat. Köpenyegül felöltik az emberek, míg takarója alatt a bennök rejlő rossz indulat orgiáit üli. A jelent mozgató gépezeten a mult idők alakjai megelevenednek, de az azokban rejlő erőt és férfias, nyilt bátorságot, leleményes furfanggal és kedveskedő hizelgéssel kívánják pótolni.

Kiasszott a nagy lelkűség, az önfeláldozás a múltban bő forrása, mely mártírokat vitt vérpadra, máglyára egy eszméért, az igazság diadaláért és az azok által biztosított nyugalom idején felcseperedettek a kis emberek, kik semmiért sem lelkesülnek, mert az árt az idegeinek — az egészségnek. S míg ily ideákban megkövesedett egyének szövetkezete uralja a világot: mit kívánhatod, hogy akkor a mi jó, a mi nemesen gondolkozók előtt fenségesnek látszik, megtalálja a maga védőjét?

Utópiák után futónak, álmodozónak nevezzük azt, ki lép-ten-nyomon az emberek számító cselszövényeibe, aljasságaiba üttödve, azokat csúf, megvetendő dolognak meri nevezni és elszomorodva felkiált: „Uram, mikor jön már a viradat?”

Pedig mégis csak az marad az erkölcsi élet fundamentuma mindörökre, melynek magvát Krisztus hinté el az emberek gondolkodó felfogásába, midőn egyszerű szavakban tanítja: Istent tiszteld, imádd az által, hogy a jót gondold és tedd.

Ezen néhány szóban benne van mindaz, melylyel az emberiség boldogulását, haladását biztosító, nagyszerű alkotást felépíthetni.

Nem a látszatban, az imádságot mutató, azt fánátikus örvöngésben rebegő szavakban nyilatkozik meg a buzgó fohász, mely Istent keresi és megtalálja; hanem az önzésnélküli, a maga érdekeit háttérbe szorító elhatározásban, mely nem ösmer akadályokat, midőn egy nemes tettet kell végre vinni

Nem az a lényeg, hogy mit mutatok, hanem az, hogy mit, és hogyan teszem.

Tettekben kell, hogy kiformalodjék az én Istenem imádása, szeretete. Nem az a lényeg, hogy mily kifejezésekkel imádjuk Istenünket, hanem az, hogy lelkünkben eltelve hálával iránta, egyesüljünk mindnyájan, bármely felekozethez tartozunk, a keresztényi szeretet egyetemes nagy templomában, melynek egyik fülkéjében gonddal ápolják a hivek a vallási-türelmesség és béke fehér rózsáját, melyet annyi szenvedésnek könnyje nevelt fel az emberiség megnyugtására.

Ily vérrrel átáztatott földből kelt ki a mi hitünk élő virága is. Elődeink szenvedéseinek és férfias bátorságának tanúsága gyanánt kössük össze e két virágot egy csokorba és tegyük le talizmánul mindnyájunk szívébe, hogy rátaláljunk a szenvedések, a megpróbáltatások idején.

Igen, mert az élet változatos soknemű bajai között, az igaz vallásosság, nem annak látszatja, az, mely vezetőnkül önként ajánlkozik, kinek tanításait bátran követhetjük; mert békét ültet a háborgó kedélybe. És befejezésül csak ismétélhetem, mit előbb is mondték, hogy:

Az imádság a szeretet, a megtérés és megbocsájtás nevében beszél, ezek szárnyain emelkedik Istenéhez, ha levágjuk ezan szárnyakat, lezuhan a vétkes ember és marad a pórban, honnan kiindult, haugja elvész a lég útain és minden cselekedete csak képmutatás, figura.

Báró Petrichevich-Horváth Kálmán.

Sokan futnak Krisztus után — a mint mondani szokták — de nem hogy a csodáit lássák, hanem hogy kenyeret kapjanak utánna. *Lubbock.*

A helyett, hogy a dogmák a vallást valóban építnék, igen gyakran letiporják és elnyomják azt *Lubbock.*

Dávid Ferencz.

Egy név gyakorta egy egész könyv, egy egész rendszer, egy darabja a történelemnek és jelszava a győzelemnek.

A Dávid Ferencz név még nem egészen ilyen, de ilyen fog lenni. A reformatio magyar alakjai között Dévai B. Mátyás és Melius Péter szép nevek, de egyikhez sem fűződik olyan dicső eszme és oly páratlan siker, mint a Dávid Ferencz névhez. Ez egy eszmének a szynboluma: a hitszabadság eszméjének. Ez az egész igazság kimondása, bátran, egészen a halálig. Ez nem a másodrangú kérdésekkel való küzdelem az evongelium fegyverével és az emberi ész józanságával.

Hit élteti az embert, a hit tárgya pedig Isten, a ki az embernek ajándékozta a legnagyobb lelki kincset, a hitet.

Ha élni akartok hidjetek, ha van hitetek, mozgassátok meg mindazokat a köveket, melyeket a háládatlan, nem, a szolgaságban sinylődő mult rádobott a hitszabadság legnagyobb hőse: Dávid Ferencz nevére.

Boros György.

Dávid Ferencz emlékezete.

»Ki nem oltá háromszázad

Régi fénynél uj fény támadt.«

Igy van, a hogy a költő megjósolta. Annak a rendkívüli embernek; a hatásban tüneményes egyházi szónoknak, a tollhasználásban páratlan tudósnak, Dávid Ferencznek is, mint sok más hozzá hasonló nagy reformatornak, csak a szabad gondolkozás, a szabad sajtó, a tudományosan vizsgálódó, a liberalis XIX-ik száz tudott elégtételt szolgáltatni.

Az unitárius egyház alapítója és első püspöke Dávid Ferencz a halála óta elmúlt évszázadokban nem is lehetett várni kezdeményezést, új alkotást az unitárius egyháztól Minden erejét az önvédelmi harcban emésztette föl.

Negyven esztendeje, hogy szabad hazában szabadon lélegzel az unitárius egyház is. Ez alatt megtette kötelességét sok irányban. A multak mulasztásai is némileg helyre vannak pótolva.

A Dávid Ferencz neve és emlékezete az 1868-ik évi tordai háromszázados zsinaton már megtalálja méltó helyét. Ezt követőleg a Ferencz József püspök ernyedetlen buzgalma egy jelentékeny pénzalapot gyűjt össze a Dávid Ferencz nevére. 1879-ben, halála évfordulóján a hazai és külföldi unitáriusok együtt ünneplik a nagy martir emlékét. Jakab Elek jeles író egy nagy szabásu művet ír és ad ki a Dávid Ferencz életéről és műveiről ugyanabban az évben.

1884-ben a Dávid Ferencz nevet egy egyháztársadalmi szövetség, a Dávid Ferencz Egylet veszi föl, mely azóta mindig fokozódó tevékenységgel munkálkodik a vallásos buzgóság, a hitélet és erkölcs ébresztésén és mívelésén.

A Dávid Ferencz emlékezete most már minden évfordulóval november 15-én megújul, az unitárius reformatio alkotásait tanulmány és tanítás tárgyává teszik az egyházi szónokok.

»*Régi fénynél új fény támad.*« Kolozsvárt, november 15-én Boros György theol. tanár előadást tartott Dávid Ferencz életéről és hatásáról Nov. 19-én a hittani intézet hallgatósága hatásos kebli ünnepélyt rendezett az ifjuság és a tanárkar jelenlétében. Az ünnepélyt Gálffy Zsigmond nyitotta meg, Biró Lajos egy csinos fölolvasást tartott, Szabó Albert az »Egyházi Lapot« (a hittanhallgatók kebli lapja) egészen az alkalomnak szentelte és abban az összes hittanhallgatóktól, több egyet. hallgatóktól kedves és becses emléksorokat közölt. Az egyházi lap írói névsorát bemutatjuk.

Dávid Ferencz: Boros György egyll. védnök. Emlékezzünk: Szabó Albert. »Epitaphium Francisci Davidis.« Kelemen Lajos. Gondolatok: Gálffy Zsigmond, Barabás István, Biró Pál, Ádámosi Gábor, M. Barabássy István, Szentmártoni Kálmán, Raffaj Károly Ürmösi József, Katona Ferencz, Gál Miklós, Kiss Gábor, Antonya Mihály, Gálfalvi Sámuel, Vernes István, Útő Áron, V. Nagy Elemér, Sárdi Elemér, Pap Domokos, Kriza János, Mikó Lőrincz.

»*Ki nem oltá három század.*« Az emlékezet él, hat, lelkesít: kitartásra, munkára, áldozatra, összetartásra.

Az unitárius vallás megalapítására vonatkozólag, tájékozásul fölhívjuk a figyelmet az 1868. évi tordai és 1879. évi székelyke-

reszturi zsinatokról kiadott emlékkönyvekre. Jakab Elek Dávid Ferencz Emlékére, Murányi Farkas Sándor pályanycertes ódájára. Rédiger Géza és Tarcsafalvi Albert alkalmi költeményeire. A két utóbbi az »Unitárius Közlönyben« jelent meg.

Vadrózsák a székelyföldről.

— Gyűjtögetik, a kik nem félnek a tövistől. —

I-ső csokor.

Elindult az ujszékelyi székely Fogarasba kenyérkeresetre Felesége feltarisnyált, néhány darab tiz filléres pénzét magához tette, komáitól, falusfeleitől, gyermekeitől, feleségétől érzékenyen elbúcsuzott. A mint Szászkézd felé közeledik, hátranéz s látja, hogy a *szegénység* megyen utána. Megáll s hát a szegénység is megáll, sem el nem marad tőle, sem meg nem előzi őtet, hanem érot-ér vele. Egyet gondolt. Bement Szászkézden a koresomába, a mit feltarisnyált, mind megette, a kicsi pénzét elitta s visszatért falujába azzal a szomorú tapasztalattal, hogy ő ugyis hiába megy másfelé, mert a szegénységtől sehol sem tud megmenekülni. Azt így beszélte el ő maga, tehát nem mese.

K.-Solymosban két sirásó munkaközben beszélgetett az idők rosszaságáról, az élet nyomoruságairól.

— Hej édes komám! el kell pusztulni a szegény embernek, mondja az egyik.

— Dehogy pusztul édes komám! még *szaporodik* — feleli a másik.

Gyűjtötték a szénát. Munkaközben az asszony szidni kezdi a férjét, hogy még egy becsületes csizmája sincs, pedig csizmadia. Közbeszólók, hogy a csizmadiának rossz csizmája, az asztalosnak lógós asztala, a szabónak rongyos ruhája szokott lenni! Erre a férfit így felelt: Oh Tisztelendő úr, hát látott-e valaha *vén papnak új bibliát?*

Bemegy a székely a koresomába és tanácsot kér az esztől, hogy megihatik-e egy porció pálinkát? Megihatol — mond az esze, most neked erre szükséged van. Nehéz munkával foglalkozol, tagjaidat elzsibbasztja, tested jobban megnyugszik s új erőt nyer a munkára.

Másodszor is tanácsot kér az esztől, hogy megihatja-e a második porció pálinkát? Hát miért? mondja az esze. Arra neked szükséged nincs. Különben egészséggednek ártani nem fog s ha neked tetszik, megihatod.

Harmadszor is tanácsot kér az eszétől, hogy megihatja-e a harmadik porció pálinkát? Megihatod bátran, mond az esze, de akkor *én el megyek hazulról.*

Hej Tisztelendő úr! holnap a cséplők állanak be s mind megeszik azt a fáintos vajas almát a csűröskertből — mondja a szentábrahámi papnak a 12—14 éves szolgája.

— Hát mit tudjunk csinálni? kérdezi aggódva a pap.

— Eligazítom én — feleli a szolga

Alig hogy beszükkült, Pista a gyümölcsös egyik szegletében levő vadalmafáról leszedte a szépét, nagyját és elhintette a csűröskertben levő vajas almafa alá.

Másnap az egyik cséplő felveszen egy vadalmát, beleharap, eldobja s így szól társához: Hogy legyen képes annak a szép érett almának ilyen rosznak lenni?! Önként következik, hogy a vajas alma a fáu megmaradt; a pap pedig így dicsérte meg a szolgát: No Pista! ha te a hunczfútságban így gyarapodol, lehetetlen, hogy az akasztófától megmenekedj.

Szidta a székely gazda a cigányt, a ki zsellérje volt: Te hitvány! hogy képes, hogy olyan semmire való vagy?! Más cigányoknak tisztességes öltözetjük van, gyermekeiket ruházni tudják és van, a mit egyenek, te pedig mind eliszod a mit keressz s gyermekeid merőben meztelen vannak.

— Ne szidjon engemet gazduram, mond a cigány, hiszen a szegénység ugy szép, *ha az embernek semmije sincs.*

— Köszönöm Buzogány uram a jó bért — hálálkodik a pap a kepehordáskor

— Jó szívvel tisztelendő úr, mert *tartoztam* vele — mondja a kepéző székely gazda.

A furfangos székely ezt iratta felesége sirkövére: Itt nyugszik a feleségem s én otthon.

Székely pohárköszöntő búzahordáskor: Az Istennek legyen hála, hogy megsegített a munkára, a betakarított áldást tartsa meg a hajlékban, adjon egészséget az elköltésére, tartsa meg a barmokat is, a *kikkel* (igy) behordottuk.

Gyűjtötte: Ujszékelyi.

Régi dolgok.

Bún (Kis-Küküllő megye) község a Berde Mózsa-féle szép birtok révén az unitáriusokra nézve nevezetes lett az újabb időben. Egy néhány unitárius ember mindig lakott benne, régen itt is anyaegyházunk volt, de ezt is a Mária-Terézia uralkodása idejében a katolikusok részére elvették számos más egyházzal együtt. Templomát elfoglalták, s a pap onnan Sárdra át vitették és az unitárius emberek elfogyván Búnon, a mi kevesen maradtak: a sárdi ekklésiának lettek filiájává. (Püspöki vizit jk. 1745-ből 112. lap)

A fiók-egyletek köréből.

A »*Dávid Ferencz egylet felsőfehéri köre*« megalakulása óta annyira erősödött és oly sikeresen működik, hogy — minden elfogultság nélkül mondhatom — elérte azt a magaslatot, honnan áldásos munkája kihat anyaszentegyházunk dicsőségére és a vallás-erköcsi élet terjedésére. Maga az a körülmény, hogy fiókkörünk nem pusztá kötelességérzetből, a megalkotott alapszabályokban foglalt előírás szerint tartja gyűléseit, a lelkesültség és hivatásos munkálkodás mellett bizonyít. Pedig volt oly idő, hogy kétségbe vonták e fiókkörnek életképességét; de az egyetértő akarat itt is fényesen igazolta, hogy a lelkekben élő igazságot utjában föl nem tartóztathatja semmi sem. Csak mozgató erőre van szükség, mely az erkölcsi egyesület működő gépezetét folytonos munkálkodásban tartsa, s örömmel látjuk, hogy ez megvan fiókkörünk lelkesült és lelkesíteni tudó vezéreiben, megvan minden egyes tag ügybuzgóságában.

Hogy a tények szóljanak a siker mellett, elég lesz megemlítenem a közel multat s különösen a már hanyatló évet egyleti életünkből. Alig egy év keretén belől fiókkörünk négyszer tartott gyűlést rendre az egyházközségekben. Mult év október 1-én Héviz, 1899. évben február 18-án Datk, július 28-án Felső-Rákos s most október 31-én Ürmös fogadta szertettel és meleg érdeklődéssel a fiókkör tagjait.

Október 31-én tartotta fiókkörünk Ürmösön ez évi harmadik közgyűlést egy a tagok, mint a közönség nagy érdeklődése mellett. A közgyűlést a fiókkör derék elnöke Méltóságos Daniel Elek úr hívta össze, de a megjelenésben betegsége megakadályozta, mi felett gyűlés sajnálatát fejezte ki s annak tolmácsolásával alelnököt bizta meg. Lőrinczi István alelnök a nála megszokott tapintattal és igazi buzgalommal vezette a közgyűlést, mely istentisztelettel kezdődvén, alkalmi imát mondott Útő Béla alsórákosi lelkész. Az ünnepély a templomban nagyszámu közönség előtt folyt le. Volt

két szavallat, egy felolvasás és három ének a dalkör által. Méltó megemlékezni mindenikről külön is.

Lőrinczi alelnök beszédében emelkedett hangulatban fejtegette, hogy miként ölt szárnyakat az emberi lélek, hogy fel tudjon emelkedni rendeltetése magas színvonalára. Péterfi Gyula, hévizi áll. isk. tanító, érzéssel és hatással szavaltá Endrődi Sándornak »A gyermek« című szép költeményét. Katona Márton, alsórákosi áll. isk. tanító, Abrányi Emilnek »A bankó« című költeményét alapos készültséggel és szónoki hévvel adta elő. Kelcmen György, datki lelkész tartott felolvasást azon tételről: »Mik hátrányai a vallásos életnek?« Két okot fejtegetett különösen: a földi javakban való elmerülést és önhittséget, melyek megfosztják az embert az igaz keresztényi érzésektől s aláássák alapját a vallásosságnak. Fejtegetéseit a szent könyv szavaival erősítette meg. Közben három éneket adott elő a dalkör három szólamban. Végül Lőrinczi István alelnök ragadta meg az alkalmat s röviden összegezte az előadott tárgyakat. Lelke legnagyobb melegeivel hívta fel a közönséget, hogy vigyék el az intő szózatot a családba, vigyék el embertársaik közé, azok szerint éljenek és cselekedjenek, hogy egyletünk célja legyen elérve!

Az ünnepély végeztével tanácskozáásra gyűltek a fiókkör tagjai. Mult gyűlés jegyzőkönyve felolvastatván, annak hű szerkesztéseért jegyzőnek elismerés nyilvánított. A fiókköri dalkör szabályszerűen szervezetett, melynek tagjai lettek a lelkészek és tanítók mind a fiókkör kebeléből, vezetésével Péterfi Gyula hévizi áll. isk. tanító és énekvezér bizatott meg. A fiókkör több új taggal szaporodott, kiknek nevei feljegyzésre méltók már csak azért is, mert általuk egyleti életünk ujjabb irányban is bizonyára úttörő lesz. Ime a tagok szép sorozata: Osváth Gáborné, Lőrinczi Istvánné, Kiss Aladárné, Ütő Béláné, Ferenczi Lajosné, Péterfi Gyuláné, Szilágyi Sándorné és Zechmeister Ilona (ürnösi áll. isk. tanítóné). Ugy szintén tagjai lettek a fiókkörnek László Gyula és Sükösd András kőhalmi áll. isk. tanítók. Osváth Gáborné körü esperesünk derék neje már ajánlkozott is egy költemény elszavalására a következő gyűlésre.

A közgyűlést közebed zárta be Osváth Gábor esperes vendégszerető házánál s a jól sikerült ünnepély hatása alatt az érdekes elismerést nyertek pohárköszöntőkben is.

Alsó-Rákoson, 1899. nov. 2.

Ütő Béla, fiókköri jegyző.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

— Budapesti egyházunk új lelkésze Józán Miklós beköszöntőjéről lapunk budapesti barátai, úgy látszik, egyik a másikra támaszkodva nem küldött

tudósítást, pedig a beköszöntés minden tekintetben szépen sikerült. Az egyház-köztség vezér emberei Bedő Albert és Székely Ferencz gondnokok vezetése alatt jelen voltak. Józan Miklós szónoki hévvel tartott szép beszédben mutatta meg a lelkész és a gyülekezet föladatát. A beiktató tisztelet főt. Ferencz József püspök ur teljesítette kiváló nagy hatással elmondott beszéddel. A beiktatás után egyházi közgyűlés volt, melyen a püspök urat ünnepélyesen fogadta az egyház előljárósága. Dr. Bedő Albert lelkes beszédére a püspök ur hatással válaszolt. Azután megvizsgáltattak az egyház pénz és más nemű ügyei s örömmel vétetett jegyzőkönyvre, hogy Gál Miklós lelkész rövid ott léte alatt az egyház ügyei előrehaladtak, a vagyon 2000 frton felül gyarapodott. Józan Miklós lelkész a hívek látogatásában nagy buzgalmat fejt ki s más papi teendőit is sikerrel végezi.

— **Őszi Urvacsonya osztás Tövisen.** Mózes Mihály abrudbányai lelkészünk ez évben is felkereste a tövisi unitárius hitrokonokat, és istentiszteletet tartva kiosztotta híveinknek az Urvacsonyat. Beszédét Ezsiás 40-ik részének 6—8 verseire alapítva, a természet változásain az emberben levő isteni lélek és az istenszereket örökkévalóságát a tőle megszokott módon és lelkesültséggel predikálta. Megkapó volt beszédének ama része, melyben az istenszereket mellett arra hívja fehallgatóit, hogy különböző nemzetiséget, felekezetet nem ismerve a haza és felebaráti szeretetben egygyek legyenek. Urvacsonyat 16 hitrokonunk vett, kik között ott láttuk Imrech József balázsfalvi szolgabíró is, ki a hitbuzgóságban méltó versenytársa a tövisi híveknek. Istenisztelet után Inczeffi Albert hitrokonnál értekezlet tartatott, melyen lelkész bemutatta az Inczeffi Albertné urnő által saját kezűleg készített és himzett négy darab gyönyörű urasztali terítőt, melyeket a buzgó nő a marosmenti unitárius hívek részére ajándékozott. Az értekezlet a hívek közszónetének nyilvánítására a nyilvánosság előtt is lelkészt kérte fel. Kimondotta az értekezlet azt is, hogy két kehely beszerzésére a maga körében gyűjtést rendez, s egyszersmind oda fog törekedni, hogy idővel a Marosmentén egy körlelkészesség állíttassék fel.

— **A vallástánítás hatása.** Igen érdekes eset jutott tudomásunkra a vallástánítás köréből. Egyik unitárius lelkész egy családhoz bejárt vallást tanítani. A tanítást a nemunitárius anyja, érdeklődésből és kíváncsiságból egy ízben végig hallgatta. A lelkész tanítása és vallásunk egyszerű, világos elvei annyira meglepték az anyát, hogy azután minden órán jelen volt, gyermekeivel együtt tanult és ma az illető egyházban az istentiszteleteinknek egyik legbuzgóbb gyakorlója. Ez nagyon buzdító példa lelkészeinknek és híveinknek is. Ám a lelkész gyakran ott érhet el legnagyobb sikert, a hol arra nem is gondolt, vallásunk pedig hódít mindenütt, valahol hallgató fülekre talál. Azért hát menjetek el és hiudessétek az evangéliumot minden embereknek.

— **A katholicizmus mozgolódásai kezdenek mindenki előtt feltűnőnek lenni.** Mindez ideig csak czeremonia volt, nem figyelt rá senki, most tüntetésé, hódítássá nőtte ki magát. Ma már elhagyta medrét az áradat s kezdi mosni a munkás szántóvető gabonaföldjét. „Jó barázda védi az én szántóföldemet, minek védekezem?” szolt ezelőtt a szerény szántóvető, a türelmes protestáns, de ma, ha megnézi földjét, azt látja, hogy a veszélytelennek látszó áradat már lemosta a szélső barázdát földjéről és a gabonában is kezd kárt tenni. Vajjon nekünk unitáriusoknak hogy áll a gabonaföldünk? bizonyosan nem a legjobban, mert különösen a házasságtötekeknél a többi felekezetek, főleg a katolikusok, nem egy kéve buzánkat rakták már az ök kalangyájokba. Hej pedig nagyon rosszul esik a szegény embernek, ha az ő keservesen megművelt, megérett gabonáját a gazdag kalangyalja fel. Vigyázzunk tehát és a mennyire lehet őrizzük meg bár meglevő híveinket. Igaz, hogy nekünk nincs annyi pénzünk, mennyivel a mostani anyagi világ gyermekeit megmenthetnők, az őket elnyelni akaró szörnyetegtől. Hanem van józan eszünk, van igazságunk s míg más pénzzel, ámitással és babonával akarja megvakítani a népet, addig mi próbáljuk meg

ezekkel a mi szerény fegyvereinkkel szétverni a sötétséget, így talán ellent állhatunk az áradatnak, mely előntéssel fenyegeti a mi fejlődő gabonánkat, mely szép termést ígér. **Szentgyörgyi.**

— **Brassai mint paedogus.** Lapunk szerkesztője a kolozsmegyei általános tanító egyesület közgyűlésén október 21-én felolvasást tartott, melyet a „Néptanítók Lapja“ ezen szavakkal ismertet: Ugyancsak nagy elismerésben részesítették Boros György theologiai dékán tartalmas fölolvását Brassairól mint paedogusról. A kitünő tanulmány hiven élénk állította a halhatatlan Brassai bácsit, kivel vele született: a nevelő, oktató, kibén tűzozloppá fejlődött a nemzeti harcos; kinck ősei mind nevelők voltak, ki Robinsonkép önmagát fejlesztette raggyá, ki mindent azért tanult meg, hogy azt másoknak megtaníthassa, kinek vezérelve a magyar nemzet fiainak és ieányainak igazi hazafias szellemben való nevelés volt. A fölolvásás külön füzetben is megjelent.

— **Köváry László** mint vallástörténész meghívást kapott a jövő évi párisi világgkiállítás alkalmával tartandó vallástörténeti kongresszusra, mely 1900. szept. 9-ére van megállapítva. A kongresszus nemzetközi, s a művelt világ összes szakembereihez meghívást intézett. Tárgya a világ összes vallása, nyolcz országba sorozva. Felolvashatni francia, latin, német, angol és olasz nyelven, mi július 1-ig bejelentendő. A figyelmet a Keresztény Magvetőben s Unitárius Közlönyben megjelent történeti tanulmányai irányíták reá.

— **Simonffy Márton** papjelölt, a theologusok önképzőkörének egykori buzgó és tevékeny tagja az önképzőkör nov. 25-iki gyűlésén érdekes előadást tartott Angliában szerzett tapasztalatai után főképpen a diákeletről. A tanulságos előadás a jelenlevőkre igen kellemes hatást gyakorolt, az önképzőkör peéig jegyzőkönyvileg mondott köszönetet az előadónak. Éppen lapunk zártakor vesszük az örvendetes hirt, hogy főt. püspök ur Simonffy Mártont kinevezte Szőkefalvára lelkésznek. Jó sikert kívánunk!

— **Németh István** alsó-siménfalvi lelkészt a főt. püspök ur kinevezte Toroczóra lelkésszé. Állását decz. 10-én fogja elfoglalni. Németh István egy kiprobált jó szónok, buzgó lelkipásztor. Méltó a toroczukai szép egyházhoz.

— **A kálnoki egyházban** ez év tavaszán megürült énekezeri állásra a főtisztelendő püspök ur nov. 2-án Útő Gábert nevezte ki. November 19-én állomását a szokott ünnepélyességgel el is foglalta. A népes közebédén első helyen az egyházunk szeretett főpásztorára mondott felköszöntőt követő többszörösen meg megújult lelkes éljenzés szép mögnyilatkozása az egyház a feletti örömeinek, hogy a kinevezés köztetszéssel fogadtatt. Nagy megnyugvására szolgál a hiveknek, hogy Útő Dániel most nyugalomban is közszeretben élő volt lelkészök fiát nyerhették meg énekevezérőknek, kinek ismert szelid, jámbor természetete biztosíték arra, hogy az egyházközségben fel-fel merült számtalan panasznak valahára vége szakad.

— **Zoltán Ferencz** okleveles tanító jelöltet a főt. püspök ur kinevezte Dévaványára (Jász-Nagy-Kun-Szolnok megye) tanítóvá. Ez az állomás a f. évben szerveztetett, minthogy az egyházközség is most alakult. Meglepő áldozatkészséggel szervezték az egyházat és az iskolát. Az ifju tanítóra ott szép földadat vár.

— **Útő Lajos** okleveles tanító-jelöltet az árközi egyházközségbe megválasztották énekevezérnek és a főt. püspök ur kinevezte.

— **A Küküllői egyházkörünkben** a nevelésügyi szakbizottság f. évi október 31-én tartotta meg az 1899–1900. évre alakuló gyűlését. E szakbizottság már 23 év óta fojztatja nemes hivatását a nevelés szent érdekében. Ez alkalommal elnöknek választattott Gvidó Béla, köri esperes és jegyzőnek Nagy Béla b.-szt.-miklósi lelkész Gállfalvi István volt jegyzőnek sok évi buzgó munkálkodásáért jegyzőkönyvileg mondatott köszönet. Az egyes lelkész és tanítóktól beérke-

zett jelentések tárgy lása nyomán örömmel tapasztalta a bizottság, hogy az iskola köteles és iskolába járó növendékek létszáma a mult évekéhez mérten tetemesen javult. A bizottság átiratot intézett a vármegye közigazgatási bizottságához dicső-szentmártonban az állami elemi leányiskola 5 és 6 osztálya beállítása érdekében. Megállapítottak a vallás tanításra szükséges kézi könyvek. Jövő úfés tartatik Magyar-Sároson deczember 5 én.

— **Emléket Brassvainak!** A Brassai kolozsvári emlékére szépen foly az adakozás. Az Emlék-bizottság pénztárnoka Merza Lajos EMKE főpénztárnok úr az újebb adakozásokról beküldötte a következő nyugtázást, melyet azzal adunk ki, hogy fölhívjuk az aldozatkész magyar közönséget, rójja le háláját és tartozását a nagy paedagogus iránt, kit méltán nevezhetünk a XIX-ik száz Praeceptor Hungariae-jének.

A d o m á n y o k 1899. július 6.—november 5-ig. Unitárius vallásközönség 190 frt. Ferencz József Kolozsvár 48 frt. Sölyom János Kolozsvár 43 frt 78 kr. Békésvármegye 24 frt 90 kr. Zirczi apátság 20 frt. Szeged sz. kir. város 20 frt. Áll. tanítóképző Kolozsvár 12 frt. Sándor János Sz.-Keresztur 10 frt. Arad sz. kir. város 10 frt. Rimaszombat r. t. város 8 frt 50 kr. Fehér Ipoly Pannonhalm 5 frt. II ker. állami főrealiskola Budapest 5 frt. Gönczy Béla Budapest 5 frt. Thoroczky Venczel Hunyadm 5 frt. Nagyvárad sz. kir. város 5 frt. Vác r. t. város 5 frt. Hódmezővásárhely város 5 frt. Kun-Félegyháza város 5 frt. Borbély Sámuel Sz.-Keresztur 4 frt 70 kr. Korpona sz. kir. város 3 frt. Nagy-Kőrös város 3 frt. „Ellenzék“ szerk. Kolozsvár 3 frt. Áll. polgári iskola Gyöngyös 2 frt 70 kr. Zólyom sz. kir. város 2 frt. Nagy-Rőcze város 2 frt. Kutrucz Rezső Szt-Gotthárd 2 frt. Áll. felsőbb leányiskola Lőcse 1 frt. Esztergomvármegye 95 kr. Beszterce-Naszódvármegye 84 kr. Összesen 452 frt 37 kr. Kolozsvárt, 1899. novemb. 5-én. Merza Lajos, szoborbiz. pénztárnok.

— **Az „Ezredéves alap“-ra tett kegyes adományok.** Ötödik közlemény (L. a 4-ik közl. 1899. évi 1 számban) Báró P. Horváth Kálmán (3-szor) 100 frt., Takarékpénztári kamatban 49 frt. 30 kr., Kőváry László (3-szor) 20 frt., Geréb Sándor 1 frt., Fekete Gábor 10 frt., László József 3 frt., Hosszu Ferencz 2 frt., Iszlai Márton 3 frt., Derzsi Károly 5 frt., Útő Lajos 1 frt., Kriza Sándor és neje Barabás Anna 5 frt., Árkosi egyházközség 5 frt., Mózes Mihály 1 frt., Létay Domokos és neje, gyermekei: Kornélia, Árpád, Ilona, és Margit 13 frt., Bedő Sándor 1 frt., Albert Lőrincz gyűjtőívén: Lőfi Anna 50 kr., Lőfi Zulejka 50 kr., Lőfi Ödön 50 kr., Albert Lőrincz id. 50 kr., Özv. Albert Áronné 50 kr., Teleky Gáborné 50 kr., Agyagasi Nagy József 50 kr., Kisgyörgy Tamás 50 kr., ifj. Kovács István 10 kr., Tana János 50 kr., Sikó István és neje 50 kr., Siko György 50 kr., Varga Gergely 10 kr., ifj. Mihai József 5 kr., ifj. Tóth Ferencz 5 kr., id. Lakatos János 10 kr., Kisgyörgy Lajos 10 kr., Pál János felszegi 10 kr., Pál Miklós felszegi 10 kr., id. Tana János 10 kr., Tana András 5 kr., Both Miklós 5 kr., Bartha Sámuel 5 kr., id. Mikó József 15 kr., Kozma Jusztá 5 kr., Tana Gergely 15 kr., Léta Sámuel 5 kr., Léta Áron 5 kr., Tőkés Miklósné 10 kr., Boda Zsigmond 10 kr., Kozma Juliánna 10 kr., Kisgyörgy Lajos 5 kr., Rafael Jakab 30 kr., Rafael Rozika 20 kr., Kozma Dénes 10 kr., Szabó Dénes 5 kr., Tóth György 5 kr., Gáspár József 20 kr., Tana József 5 kr., Márczelné Szentpáli Anna 10 kr., ifj. Pál Ferencz 5 kr., Kisgyörgy Elek 5 kr., Uzoni Izsák 10 kr., id. Bedő Istvánné 10 kr., Pál Miklós 10 kr., Bodor Sándor 5 kr., Kisgyörgy Istvánné 5 kr., Vajda Mihály 5 kr., Vajda Lajos 5 kr., Lőfi Boldizsár 20 kr., Boda Dénes 10 kr. (Ez even együtt 10 frt 65 kr.) Kopp József 5 frt., Sandroch Alajosné Mátéfy Margit 2 frt., Barabás József 3 frt., Özv. Sándor Istvánné Gyergyai Klára 4 frt., Mészköi egyh.-közseg 4 frt 5 kr., Dézsfalvi egyh.-közseg 2 frt., Alsó-Boldogasszonyfalvi egyh.-közseg 1 frt., Péter Sándor ivén: Pálfi Sándor 20 kr., Pálfi Zsigmond 20 kr., Szombatfalviné 40 kr., Sükösd Mózes 5 kr., Czukor József 5 kr., Sallgs Dénes 10 kr., Acs Dénes 5 kr., Acs Lajos 5 kr., Acs Dani 29 kr., Boros József 10 kr., Péter Sándor és neje 65 kr., Czukor Dani 5 kr., Sükösd

Dani ifjabb 10 krajczár, Salho Péter 10 krajczár, Geréb Dénes 20 krajczár, (együtt 2 frt 60 kr.) Egyed Mózes 5 frt, Bedő Dániel 10 frt, Takarékpénztári kamat 55 frt 29 kr., Toroczky Venczel 5 frt. Józán Miklós gy. ivén Toroczkon: toroczkoí egyh.-Község 10 fit, id. Kelemen Ferencz 1 fri, Vernes József 1 frt, Botár János sz. 1 frt, Botár Andor 1 frt. Vernes János 1 frt, Simon Miklós belső 1 frt, Pál Ferencz 1 frt, Kriza István 1 frt, Tamás Simon 1 frt, Vernes István 1 frt, ifj. Vernes János 1 frt, Buzogány Elek 1 frt, Botár János 2 frt, Weres István 1 frt, Bartok Simon 1 frt. Fodor András 50 kr., Józán Miklós 1 frt, Kerekes Ferencz és István 1 frt, Botár Ferencz 50 kr., Czupor Miklós 40 kr., Székely János ifj. 50 kr., Lakatos Miklós 1 frt, Czupor Ferencz 1 frt. Asztalos Gábor 1 frt, Csapkés Albert 50 kr., Fodor Mózes 1 frt, id. Demény József 50 kr., Kelemen István 1 frt 50 kr., Simon József 1 frt, Erdety Elek 1 frt, Balogh György 1 frt, Botár István 1 frt, Tangel József 50 kr., Tamási Andor 1 frt, Vernes Ferencz 1 frt, Lob Adolf 50 kr., ifj. Józán Miklós 60 kr. (Ez iven együtt 45 frt.) Magyar Zoltán 2 frt. Az alap ez adományokkal tesz 2382 frt 79 kr.

Midőn ez adományokat, a melyek Ker. Magvetőben szintén közölve vannak, e helyen iz köszönetem mellett közölném, nem malaszthatom el egyházunknak minden buzgó tagját felkérni ez alapítványnak bármt csekély adománynyal leendő további gyarapítására.

Kolozsvárt, 1899. november 20.

Ferencz József,
unitárius püspök.

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

Tizenkétezzik az unitárizmusról. A jelen számban megyen már a 12-ik. Mialatt rendre kiadtuk, mindig jobban éreztük olvasóink nagy érdeklődését. Ime már egy kis könyv lett belőle, mert külön füzetben is megjelenik és már kapható darabja 30 krért. A füzet el van látva előszóval, melyben az írók is be vannak mutatva-

Unitárius istentisztelet a családban. Lapunk egyik vidéki munkatárs a ki pap is, szétszórta lakó hiveinknél tett látogatást. Egy olyan fiatal családban, hol a férj unitárius, s a feleség katolikus abban a kedves meglepetésben részesült, hogy a családban minden hónapban egyszer unitárius Istentisztelet tartatik. S ki lehet e kedves családban a pap? Az „Unitárius Közlöny“. Igen, a mi tartalmaz Közlönyünk, vonzóan leirt szép közleményeivel. Úgyanis a mikor a Közlöny megérkezik, a férj és feleség — a férj ama felhívására, jer édesem unitárius Istentiszteletre — a munkasztalhoz ülnek, s ez mig a férj családjának a Közlönyt felolvassa, a nő, a feleség köt. Így csendesen, szépen s bolgogan élvezik a lelkieket Talán még sokan lesznek az unitárius szétszórta lakó hivek közül, kik csak így járhatnak templomba, s így lehetnek lélekben együtt a nagy sokasággal. Figyelemre méltó az is, hogy ez az Istentisztelet egy magas műveltségű, előkelő társadalmi állású család körében foly le. A Közlöny nemes munkájának bizonyjára ez is egyik jutalma. Vidéki.

Örömet okoz nekem, így ir lapunknak egyik olvasója Magyarországból (Szabolcsból) — örömet okoz nekem, ha látom, hogy az Unitárius Közlöny, e kis ujság szellemileg és anyagilag nő, gyarapszik, mily fáradszhatlan működik, épít, mily hasznos és szükséges munkát végez. Nekem a Közlöny már régi állandó barátom, minden hónapban várom érkezését s élvezettel olvasom át az egész lapot. Ilyenkor azt hiszem, unitáriusok közt vagyok s kellemes fölfrissítő hatással van reám, ki hónapokig se látok egy unitárius embert. Nem tudom, de azt hiszem, másokkal is így van ez s ép azért nézetem szerint az „U. K.“-nek az ország minden részében lakó unitáriust föl kellene keresni. Ha először, másodszer nem is néz bele, mégis csak a harmadikat, negyediket felvágja, régi ismerősökre talál, kedves emlékeket elevenít föl benne; érdeklődését kelti föl; s

ekkor már nem is sajnálja azt a csekély előfizetési összeget — ha pedig egyszer állandó, rendszeres olvasója lett e kis lapnak, az az ember az unitáriusoknak nem veszhet el, erre ha szükség, számítani lehet.
L. S.

Dávid Ferencz köve. Közelebbről a lapok foglalkoztak a Dávid Ferencz kövével és fölvetették a kérdést, hogy hova helyezték el a kolozsvári templom oldala mellől. Lapunk ebben a dologban ezelőtt már több évvel véleményt nyilvánított. Nem találtuk jónak a templom oldalát, mivel nedves és eldugott hely. Azt indítványoztuk, hogy a kő tétessék a templom ajtójába készítendő fülkébe, a hol védve is lenne s a közönség is jobban láthatná. A kolozsvári templom harmadik ajtója mindig zárva van, így mindig nyitva lenne. E mellett még egy nagyobb szabású terv is kínálkozik: a kőnek az új főiskolába helyezése a Dávid Ferencz rajta álló szobrával. Ekkor már a maga valóságában látnók azt a híres nagy jelenetet, melynek következménye volt Kolozsvárnak unitáriussá tétele. Ehhez sok pénz kell, ahhoz csak annyi, hogy a kolozsvári egyházközség előjárósága akarja. Arról minoen esetre gondoskodni kell, hogy az építés alatt rongálás ne érje.

Dávid Ferencz emlékünnepe a vidéken. Dicsőszentmártonban nov. 19-én templomi ünnep tartott, melyen alkalmi beszédet Gvidó Béla esperes lelkész tartott. Vallásos hitbuzgóságáról ismert népünk tekintélyes számmal jelent meg, hogy kegyeletével áldozzon a nagy vallásalapító drága emlékének.

Tordán is megemlékeztek a nagy vallásalapítóról. Böloni V. lelkész mondott alkalmi szép beszédet. Az énekkar Adorján D. vezetése alatt énekelt szép hatással és buzdítólag.

Bethlen Szt.-Miklóson hetenkint kétszer az estvéli órákban 35—40 ifju, öreg, férfi és nő vegyesen jár fel énekvezér Fodor Ferencz lakására, a hol az egyházi énekeket tanulják, hogy a templomban, mely minden alkalommal tele van áhitatos hallgatókkal, együttesen dicsérik szép énekszóban a teremtő nagy Istent. Ujévben egy éve lesz, hogy megalakult az éneklő iskola és azóta szorgalmasan tanulnak még az öregek is. A nyári időszakban vasárnap templomozás után a 35—40 ember külön vált és még egy bizonyos ideig énektanulás czéljából visszatért az Isien házába.

Az Unitárius Közlöny 1899-ben Olvasóink vegyék magoknak azt a fáradságot, hogy az Unitárius Közlöny ez évi számait lapozzák keresztül. Csaknem 400 oldal terjedelmű. Egy egész nagy könyv. Sziveskedjenek a Dávid Ferencz-Egylet tagjai és az előfizetők is egy kissé fölbuzdulni és hátrálékaikat a zonnal fizessék be és a perselybe küldjenek a szegények helyett.

Fiatalság Barátja karácsonra. Sok ifjunak nincsen meg még ez a jó barátja, pedig 10 krért megszerezhető. Két iv terjedelemben tartalmaz 6 képet (imádkozó gyermek, Dr. Brassai Ferencz J. püspök, Tarcsafalvi Albert, Egy angol anya, a hadak utja) 4 szép költemény, Ferencz József püspök cikke Dr. Brassairól. Az árvák leczkéje Simó Jánostól stb., stb. Postán küldve egy darab 12 kr., 10 drd. 1 frt.

Ne legyen oly unitárius a ki meg nem adja fillérért a Brassai emlékre. Brassai oly büszkesége volt hazánknak, a tudományos világnak hogy mi unitáriusok valóban szerencséseeknek érezhetjük magunkat, hogy ő a miénk volt, a mi egyházunk, a mi főiskolánk, a mi torozkai és torozkószentgyörgyi eekkléziánk valotta őt magáénak. Izgyünk méltók hozzá a nagy szívűségben és áldozatkész-ségben. Ő nem kért soha de adott mindig; most sem ő kér, de most az egyszer adjunk mi is. Mindenik lelkészünknel van egy gyűjtőiv. Szerkesztőségünk gyűjtő-ivére is szívesen veszük az adományokat!

A felső-fejérköri Dávid Ferencz főkegyelet pénztárába tagságdíjat fizettek: Sipos Ignác 1898-ra, Gelei Vilmos, Daniel Elek, Kelemen György, Osváth

Gábor, Útő Béla, Péterfy Gyula, Ferenczy Lajos, felső-rákosi ekklesia és Szabó Mózes 1899-re. Dr Tibáld Miklós 10 frt alapító t. díjat. — A hátralékosokat ismételten kérem dijaik lefizetésére. Kiss Aladar, f. e. pénztárnok.

Az egylet pénztárába f. év szept. 26-tól nov. 24-ig rendes tagsági díjat fizettek: K Nagy Domokos, Sz.-Kraszna 95—901-re. Perei Mikály, Unitárius egyházközség M-Berény 99-re. Dr. Tóth György, N.-Szeben 900-ra. Varga János, Toroczko 98—99 re. Gyarmathy Mózes, Orsóva 99—900-ra. Nagy Elemér, Csáktornya, Létay Gábor, Sz.-Sebes Fazakas Dénes, B.-Ujfalú. Geréb Ádám, Drassó 99-re. Bereczky Péter, M.-Berény 98—900., Török Árpád, Erzsébetváros 99—901-re. Székely Mózes, N.-Szeben 900-ra. Szentiványi Gyula, Farnos. Buzogány Mariska Dr Korehmarosné, Buzogány Agnes, Buzogány Anna, Budapest 99-re.

Előfizetési díjat fizettek: Komjátszegi Pál, Ar.-Rákos 99-re. Páifi István, Abrudbánya 97-re

A háromszék-köri f. e. pénztárába fizettek: Boncza Györgyné 98—99-re. Imreh Lajos 99-re, József Lajos 98—99-re.

Kolozsvárt, 1899. nov. 24-én.

Gálfi Lőrincz,
pénztárnok

Szerkesztői üzenetek. Egy öreg unitárius Ön ezt írja: „Nekem csak egy fájt, ha látom, hogy unitárius az unitáriust nem érti meg, ha egymáshoz szerezetlenséggel viseltetnek.“ Biz' ez valóban szomorú és fájdalmas, de hát ha még azokkal is megtörténik, a kik egy barázdában kellene hogy dolgozzanak. Imádkozunk, jöjjön el a szeretet országa. T. A- V. A. kérdezett költő ezime mint erdő számtanácsos. V. J. Szentpéter, **Sztm. B—a.** szives türelmet kérünk. A beküldött cikkekre csak a jövő évben kerülhet sor. **Erdeklődőnek.** Ismerjük azt a bizonyos udvarhelyi nyilatkozatot, de nem szerezhetjük meg az illetőnek azt az örömet, hogy a zavarosban halászhasson, vagy hogy neve szelldőztetésében gyönyörködhesse. Az elégtétel szerzésnek más módja van. Elégtételt első helyen a lappal szemben lehet szerezni, s annak a módját etlalálhatja minden olvasója. A hatás, hála a mi megtartó jó Istenünknek, éppen ellenkezője annak, a mire számítottak, mert a helyett, hogy szétválasztotta volna hiveinket, inkább önézetre ébresztette és fölhiyta a védekezésre és összetartásra. Nekünk az ilyen támadások mindig használtak. A dologra vonatkozólag eszünkbe jut a költő ezen kérdése „Avagy a sértett büszkeség hazát, mindent felejt? A „Közérdek“ cz. lap érdemi leg tárgyalja. — S G. D—zs. A felolvasást közölni főgjuk, csak türelmet kérünk.— **A Könnyező kép historiáját** az új esztendőben fogjuk adni.

— **Tisztelettel kérem** a verskötetemre vonatkozó gyűjtőívek tartóit, hogy sziveskedjenek a gyűjtések eredményét velem közölni s a kötet árát czimemre december 10-ig okvetlenül elküldeni. Vargyas, 1899. december 1.

Tarcsafalvi Albert.

Karácsonyi ajándékul alkalmas és szerkesztőségünknel kapható **Női imakönyv** (ára 1 frt 20 kr., 3 frt, 5 frt, 7 frt). **Édes otthon** ára 50 kr.

TARTALOM: Tizenkét cikk az unitarismusról. Esményünk. Simó János. 345. l — Egyleti élet. Boros György. 354. l. — Évzáró ima. 357. l — A kik nem imádkoznak. Br. P. Horváth Kálmán. 358. l. — Dávid Ferencz. Boros György. 365. l. — Dávid Ferencz emléke-eete. 365. l.— Vadrózsák a székelyföldről. 367. l. — Régi dolgok. 369 l. — A fiók-egyletek köréből. Útő Béla. 369. l. — Egyházi és iskolai mozgalmak. 370. l.— Egyleti élet és munkásság. 374. l.

**Báró Petrichevich Horváth Kálmán elnök urnak a
Dávid Ferencz-Egylet központi Választmánya gyüle-
sében tartott**

BESZÉDE.

Tisztelt hölgyeim és uraim!

Szerényen és alázatosan lépek nagynevű elődeim örökébe. Szerényen, érezve kicsiny tehetségeimet a nagy czállal szemben, melynek szolgálni hivatva vagyok. Alázattal gondolva azon nagy sikerekre, melyeket tisztelt elődeim e helyen szent valásunk érdekében kifejtettek. Midőn most egyletünk részéről emlékeiknek, ez alkalommal is, tisztelettel adózom: pár szót kívánok szólani egyletünk céljáról, hivatásáról a vallásos és erkölcsös élet fejlesztésére.

Ha áttekintünk a megtörtént eseményken, azok okain és következésein, komoly megfontolásunk eredménye lesz, hogy a jó erkölcs alapja a családi, a társadalmi és állami életnek.

Ezekre, mint gránit-sziklakemény falra építhetni fel mindazon intézményeket, melyek nem nélkülözhetők, hogy az emberek közt kifejlődhessék egy megelégedett, rendszeres társadalmi élet, melyekre ép oly szükségök van, mint az emberi testnek a levegőre, hogy élhessen és elvégezhesse a természet által ráruházott functioikat.

Az erkölcsi élet talajjában terem meg a család és a társadalomban élő egyének boldogsága; melynek törvényei alatt -- azokra utalva és ahoz fűződve -- együttesen alkotják azon kívánt állapotot, a melybe mindnyájan, kik gondolkozni tudunk és a magunk javát munkálni akarjuk, bejutni óhajtunk. Midőn meglazulnak ezen, az emberbaráti szeretet és az egymásiránti méltányosságérzetéből alkotott kötések -- akkor csak hajszálon függ az abban élő emberek boldogsága és minden perczen várhatjuk annak temetését.

Pedig szomorú dolog temetésen lenni, oly temetésen, a hol az emberek boldogságát, megelégedését temetik. Hol az erkölcs hanyatlik, ott dekadenciába jut a társadalom és az abból alkotott állam. Az erkölcs a társadalmi élet főtámassza, mely hatalmas arányaiban összetartja az állam épületének ezernyi darabból álló, szövevényes szerkezetét. Ha kimozdul helyéből ezen támasz, vagy megtörik a reánehazedő nagy súly terhe alatt: összehull az egész emberi alkotás és annál nagyobb lesz a pusztulás — minél inkább bámulhattuk annak azelőtti nagyszerűségét.

Ez nem képzelet alkotta feltevés, hanem a való élet által bebizonyított tény, mit a történelem minden lapja bizonyít, a Krisztus előtti időktől mostanig.

Igy emelkednek és pusztulnak el a Krisztus előtti legrégibb időtől kezdve jelen korig az egymás nyomdokába lépő birodalmak, melyek mind egy-egy szakasza a világtörténelemnek, melyeknek terjedelmét fél és egész évszázadok és évezredek jelzik, magukon hordván azon megdönthetetlen igazságnak bizonyítását, hogy az államok élete lakó-sainak erkölcsi erejébe kapaszkodik kuszó indáival, azokból emelkedik föl a világ bámulatára és onnan bukik a mélységbe, midőn az emberekben kifejlődött bűn és aljasság erjedése a végfelosztás jeleit hordja magában.

Ezek tanusítják, hogy az államok hatalmuk tetőpontján, művészi virágzásuk zenithjén akkor állottak, midőn ezen magaslatukra magokkal vitték a jó erkölcsök zászlóját, melyet büszkén hordottak követendő jelvényül maguk előtt. E jelvény letüntével aláhanyatlott az állam és helyökbe mások jöttek. Az ezen így egymást követő, feltűnő és elvesző országalakulatok eseményei alkotják a történelmet.

Mert minden változik az életben, minden emberi alkotást alámos az élet folyamának szünetet nem ösmerő, a rombolásba ki nem fáradó hullámverése, úgy a mi az idő viharának ellentállani képes és a mi a megpróbáltatások csatazaja után még tündériesebb fényben ragyog: az az erkölcsileg örök-szép, mely átható melegével beözönli az emberek lakta helyeket szegényét-gazdagát egyaránt és

lecsendesítve az emberi szenvedélyek kitöréseit, békét hirdet és alkot a kis, zsuppal fedett falusi ház szerény portáján, úgy mint a büszke kastélyok várudvarán: a teremtő nagy Isten tiszteletében és az emberileg jónak munkálásában.

A Dávid Ferencz-Egylet, ha nem is segédkezik a világ tengelyének forgatásában, de hazánk kulturális törekvéseinél minden esetre számba veendő tényező és mint ilyen a jónak és szépnek maradandó emlékét kívánja felállítani minden tagjának szívében, buzdításul és segítségül, midőn ellankadott kedélyük üdülést keres és bátorítást a további küzdelmekre a vallás mindig frissen bugyogó forrásánál.

A jónak hirdetése és cselekvése által akarunk hatni a lelkekre, a vallás vigasztaló szavaival és a jó példaadással. De azért befogadunk sorainkba örömmel mindenkit, más vallásukat is, mert hivatásunk első sorban a jó erkölcsök beplántálása az emberi szívekbe, mely nincs vallásfelekezethez kötve.

Munkálkodásunk részére legnagyobb tér természetesen hitfeleink között van. Ezeket kell, hogy megnyerjük lelkes tagokul a szent cél érdekében. És gondoljuk meg, ha hitvallásunk minden tagja sorakoznék mellénk, mily magasztos látvány lenne az: egy óriási nagy család tömörülve a jónak gyakorlásában. Jézus Krisztus tanítását és példáját követve, mint igaz tanítványai.

Azért csak munkára fel! Vegyünk abban részt mindnyájan, férfiak és nők egyesülve, mindenki a maga körében. Ha mi férfiak megmíveljük az élet kertjét a termő mag befogadására, a nők tevékenysége a kikelt növények szárain rezgő harmat, vagy a nedvességet vezető úr, mely a növekedő termést biztosítja. S ki ne kívánna belépni az életnek ezen virágzó kertjébe: hol mosolygó arcok szövetkeznek velünk a szenvedők fájdalmának enyhítésére és azon fáradozásainkban, hogy az embereknek roszra hajló természetét megőrizzük a büntől, az elbukástól?

Hív a szózat! tisztelt lelkész urak és kedves nejeik! Induljanak meg a nemes versenyben. Önök ismerik a népet,

annak bajait, gyűjtsék maguk köré ünnepnapokon, alakítsanak tagjaiból minél több fiókegyületet. Rendezzenek estéli felolvasásokat, adjanak erkölcsnemesítő könyveket kezükbe. Buzdítsák az embereket vallásosságra, melynek tanításai serkentik a jóra és megóvják őket a rossz csábításaitól. Vonják el őket a délutáni korcsmározástól és egyesítsék a templomban, a magán lakásban, a maguk körében a szeretet szavával, a jóakarat tanácsával és bizonyosak lehetnek benne, hogy lesz eredménye fáradozásaiknak hiveik lelkének épülésében és azon szeretetben, melylyel működésüket kísérni fogják.

Áldást vető magnak áldás lesz a termése.

A D. F. E. választmánya ezen lelkes elnöki beszédet éljenzéssel fogadta s Mélt. Fekete Gábor kir. táblai elnök úr, egyl. alelnök indítványára jegyzőkönyvbe iktatta; Mélt. és Főt. Ferencz József püspök úr, egyl. tiszt. elnök indítványára kinyomatta és az Unitárius Közlönyben önálló melléklet gyanánt kiadni határozta, hogy az egyleti tagok attól fölbuzdulva buzdítsanak másokat az egyletbe lépésre és az egylet szép céljai előmozdítására

Szerk.